

Sonja Kinnunen

”JÄIN OMAN HÄPEÄNI VANGIKSI”

Parisuhdeväkivaltaa kokeneiden naisten stigman
ilmeneminen uutisartikkeleissa

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Kandidaatintutkielma

Toukokuu 2022

TIIVISTELMÄ

Sonja Kinnunen: ”Jäin oman häpeäni vangiksi”: Parisuhdeväkivaltaa kokeneiden naisten stigman ilmeneminen uutisartikkeleissa

Kandidaatintutkielma

Tampereen yliopisto

Yhteiskuntatutkimuksen tutkinto-ohjelma

Toukokuu 2022

Kandidaatintutkielmassa käsitellään parisuhdeväkivaltaa kokeneiden naisten stigmaa. Tutkimuksen tarkoituksena on lisätä ymmärrystä uhrien kokemasta stigmasta ja parisuhdeväkivallan piiloutuvasta luonteesta sekä stigman vaikutuksista parisuhdeväkivallan tunnistamiseen sekä kriminalisoimiseen. Parisuhdeväkivallasta aiemmin tehdyssä tutkimuksessa on osoitettu, että parisuhdeväkivallan kokeminen on leimaavaa, koska siihen voi liittyä uhrien toiminnan kyseenalaistamista ja käsittämättömäksi tuomitsemista. Parisuhdeväkivaltaan liittyy siis vahvasti sen kokijoiden häpeän ja syyllisyyden tunteet.

Teoreettisena viitekehyksenä tutkimuksessa toimii Erving Goffmanin stigmatiteorian pohjalta määritellyt stigman sekä stigmatisoinnin käsitteet, jotka nojaavat häpeän tunteeseen sekä sosiaaliin kategorisointeihin sekä niiden kautta tapahtuvaan arvottamiseen. Lisäksi teoriaa täydennetään aiheesta aiemmin tehdyllä tutkimuksella. Stigman käsitteen kautta huomiota kiinnitetään erilaisia negatiivisia asenteita, oletuksia ja stereotyyppioita kohtaan, joita saattaa usein myös tiedostamatta liittyä parisuhdeväkivaltaa ja sitä kokeneita kohtaan.

Aineistona tutkimuksessa on suomalaisten uutismedioiden uutisartikkelit. Artikkeleita on yhteensä 8 ja ne on kerätty aikaväliltä 7.5.2017 - 25.11.2021 Ylen, Ilta-Sanomien sekä Iltalehden julkaisuista. Analyysi metodiksi on valikoitunut kriittinen diskurssianalyysi, jonka avulla todellisuutta sosiaalisesti tuottavaa ja ylläpitävää kieltä tulkitaan. Kiinnostuksen kohteena tutkimuksessa on kielenkäytössä esiintyvät merkityksenannot, joiden kautta parisuhdeväkivaltaa kokeneiden kuvaukset rakentuvat stigmatisoinnin näkökulmasta. Tutkimuksen tutkimuskysymys onkin: ”Millaisia diskursseja esiintyy parisuhdeväkivaltaa käsittelevissä uutisartikkeleissa stigman näkökulmasta?”

Tutkimuksen tuloksiksi muodostui neljä diskurssia, joiden kautta parisuhdeväkivallan stigma voitiin nähdä ilmenevän. Diskurssit on nimetty vastuuttavaksi, arvottavaksi, toiseuttavaksi sekä vastapuheen diskurssiksi. Nämä puhetapoihin kytkeytyvät merkitykset kuvaavat sitä, miten parisuhdeväkivallan kokemiseen liittyy syyllisyyden ja häpeän tunteita sekä kuinka parisuhdeväkivallan kokemisesta rakentuu poikkeavaa kuvaa ja stigmasta käytävää määrittelyn vastustusta. Tulokset osoittivat stigmatisoinnin kytkeytyvän parisuhdeväkivaltaan varsinkin sen kautta, miten yhteiskunnassamme arvotamme haavoittuvuutta sekä kykenemättömyyttä.

Avainsanat: Parisuhdeväkivalta, väkivalta, stigma, häpeä, stigmatisointi, leimaaminen

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

Sisällysluettelo

1 Johdanto	1
2 Parisuhdeväkivalta sosiaalisena ongelmana	3
2.1 Parisuhdeväkivallan tunnistaminen rikollisuudeksi	3
2.2 Parisuhdeväkivallan tunnistaminen stigmaavaksi	5
3 Parisuhdeväkivalta ja stigma	6
3.1 Häpeä tunteena	6
3.2 Goffmanin stigmat teoria	6
4 Tutkimusasetelma	10
4.1 Uutisartikkelit aineistona	10
4.2 Diskurssianalyysi	11
4.3 Tutkimuksen eettiset kysymykset	13
5 Parisuhdeväkivallan kokijoiden stigman ilmeneminen	15
5.1 Vastuuttava diskurssi	15
5.2 Arvottava diskurssi	18
5.3 Toiseuttava diskurssi	20
5.4 Vastapuheen diskurssi	23
6 Johtopäätökset	27
7 Lähteet	30
8 Liitteet	32
Liite 1. Tutkimusaineisto taulukoituna.	32

1 Johdanto

Silti tuntui, että yhteiskunta määritteli minut tämän suhteen kautta.

Tunsin olevani houkka ja pysyvästi leimaantunut.

Parisuhdeväkivalta on Suomessa merkittävä sosiaalinen ongelma, joka muiden väkivallan muotojen tapaan ei tapahdu tyhjiössä, vaan sen ympärillä on aina jokin sosiaalinen konteksti, mikä myös vaikuttaa siihen, miten uhrit itsensä näkevät ja miten yhteiskunta heitä ja väkivaltaa arvioi ja arvottaa (FRA 2014; Kennedy & Prock 2018, 512). Käsittelen kandidaatintutkielmassani parisuhdeväkivallan ja stigman eli häpeäleiman yhteyttä. Stigman määritelmä on monimutkainen ja se onkin usein ilmiönä vaikeasti havaittava, mutta sillä tarkoitetaan arkikielessä usein ei-toivottua sosiaalista leimautumista, mikä voi aiheuttaa kantajalleen häpeän tunteita sekä itsearvostuksen vähenemistä. Stigmatisointi liittyy yleensä johonkin ominaisuuteen tai käyttäytymiseen, jonka kautta yksilöön liitetään ennakkoluuloja ja syrjiviä asenteita, jotka ylläpitävät virheellisiä uskomuksia leimatusta. (Goffman 1990, 12–14.) Parisuhdeväkivallan uhria stigmaan luonteen on havaittu vaikeuttavan ongelman tunnistamista sekä väkivallan kriminalisointia, koska stigma saattaa häivyttää ja ulos sulkea kokemuksellisuutta (McCleary-Sills ym. 2016, 224, 229). Stigmatisointi on myös usein tiedostamatonta, joten jo sen tunnistaminen itsessään voi auttaa suhtautumistapojen muuttumisessa (Goffman 1990, 12). Tutkimukseni tavoitteena onkin lisätä ymmärrystä parisuhdeväkivaltaan liittyvästä stigmasta ja mahdollisesti tuoda ilmi sitä, miksi ongelman tunnistaminen, siitä puhuminen ja siihen avun hakeminen voi olla vaikeaa.

Parisuhdeväkivallan kuvailussa ja sitä kohdanneiden tarinoissa saattaa nousta esille muilta saadut toimintaa tai toimimatta jättämistä arvostelevat ja ihmettelevät kommentit kuten ”miksi et vain lähde” tai ”miksi et laita vastaan”. Tämä kysymyksenasettelu ja sitä kautta ongelmaan asemoituminen osoittavat yhteiskunnan ajatusmalleja ja sitä, kuinka parisuhdeväkivaltaa kohdanneita ja heidän toimintaansa saatetaan leimata käsittämättömäksi tai häpeälliseksi. (Husso 2003, 325; Overstreet & Quinn 2013, 110.) Tämän tyyllisessä ajattelussa väkivallan ymmärtämisen problematiikka onkin siinä, että väkivalta halutaan usein nähdä selvärajaisina tekoina tai syy-seuraussuhteina, mikä vakiinnuttaa väkivallan kuvaamisen tekijän näkökulmaan. Väkivaltaa pyritään tällöin ymmärtämään tekoja selittämällä ja rationalisoimalla, jolloin uhrius ja väkivallan kokemukset jäävät vähemmälle huomiolle, eivätkä vakiinnu kokonaisuudessaan institutionaalisiin käytäntöihin. (Ronkainen & Näre 2008, 12–13.) Yleinen asenneilmapiiri voi näin synnyttää ja ylläpitää uhrien stigmatisointia syyllistämällä, negatiivista media kuvaa

tuottamalla sekä ilmentämällä vain yksipuolisia kertomuksia ja stereotyyppisiä kuvauksia parisuhdeväkivaltaa kokeneista naisista (Kennedy & Prock 2018, 513; McSills ym. 2016, 232; Overstreet & Quinn 2013, 110).

Yleisellä suhtautumisella ja kulttuurilla on vaikutusta uhrien häpeänkokemuksiin ja selviytymiseen, joten parisuhdeväkivallan kriminalisoiminen kielenkäytössä on tästä syystä tärkeä osa parisuhdeväkivaltaa kokeneiden avun ja tuen tarpeen tunnistamisessa sekä esille tuomisessa. Keskustelu kulttuurilla ylläpidetään erilaisia ideologioita ja mahdollisia ennakkoluuloja, joten lähestyn tutkimuksessani stigmaa sosiaalista todellisuutta ja erilaisia merkityksiä tuottavien puhetapojen kautta. (Jokinen, Juhila & Suoninen 2016, 26; Lidman 2011, 168–169; Overstreet & Quinn 2013, 109). On keskeistä, että Suomessa tutkimus ja auttamiskäytäntöjen kehittäminen parisuhdeväkivallan viitekehyksessä aloitettiin vasta 1990-luvulla, joten tieto parisuhdeväkivaltaa kokeneista on vielä melko vähäistä (Kattila 2017, 89). Tästäkin syystä aiheen tarkastelu suomalaisessa kontekstissa ja julkisen keskustelun näkökulmasta on mielekästä. Haluan stigman viitekehyksen alla tutkia sitä, millä tavoin parisuhdeväkivalta erityislaatuisuudessaan saattaa luoda uhriudesta moniulotteisen luomalla siihen häpeääkin aiheuttavia poikkeavuuden leimoja ja stigmatisointeja. Kiinnitän huomiota siihen, millä tavoilla parisuhdeväkivallasta tehty suomalainen uutisointi ilmentää parisuhdeväkivaltaa kokeneiden naisten stigmatisointia erilaisiin puhetapoihin kytkeytyvien merkitysten kautta.

Aloitan tarkastelemalla parisuhdeväkivallasta tehdyn aiemman tutkimuksen kautta parisuhdeväkivallan määritelmää sekä sen tunnistamiseen vaikuttavia tekijöitä. Tämän jälkeen siirryn esittelemään tutkimukseni teoreettisena viitekehyksenäni toimivaa stigmatologiaa, jota yhdistän myös stigmasta parisuhdeväkivallan kontekstissa tehtyyn aiempaan tutkimukseen. Tämän jälkeen esittelen tutkimusasetelmani kuvailemalla aineistonani toimivia uutisartikkeleita sekä menetelmääni diskurssianalyysiä. Tutkimuksen eettisten kysymysten käsittelyn jälkeen kuvailen analyysini tuloksia eli erittelen aineistosta nousseita stigmaa ilmentäviä puhetapoja. Viimeisenä yhdistän tutkimuksen tuloksia pohdintaan sekä aiempaan tutkimukseen.

2 Parisuhdeväkivalta sosiaalisena ongelmana

Väkivalta on ilmiönä monimutkainen ja monitasoinen, koska se muodostuu sosiaalisten, kulttuuristen sekä ympäristöllisten tekijöiden ja yksilöllisten ja ihmisten välisiin suhteisiin liittyvien käytänteiden yhteisvaikutuksesta. Maailman terveysjärjestö WHO määrittelee väkivaltaa valtan, kontrollin tai fyysisen voiman tahalliseksi käytöksi tai sillä uhkaamiseksi, mitä kohdistetaan itseään, toista ihmistä tai ihmisryhmää kohtaan. Väkivalta voi johtaa fyysisen tai psyykkisen vamman syntymiseen, kehityksen häiriintymiseen, perustarpeiden tyydyttämättä jäämiseen sekä kuolemaan. (Bildjuschkin ym. 2020, 3–5.) Parisuhdeväkivalta on lähisuhdeväkivallan muoto, joka määritellään väkivallaksi, jossa tekijä ja uhri ovat tai ovat olleet keskenään läheisessä suhteessa (THL 2022). Parisuhdeväkivallan tarkoituksena on usein lisätä tai ylläpitää valtaa ja kontrollia suhteen toisesta osapuolesta ja tämä väkivalta voi olla fyysistä, henkistä, seksuaalista, taloudellista tai psykologista. (Husso 2003, Overstreet & Quinn 2013, Piispa 2008.)

Läheskään kaikkea parisuhteissa tapahtuneesta väkivallasta ei ilmoiteta viranomaisille. Vuonna 2020 pari- ja lähisuhdeväkivaltarikoksien uhreista viranomaisten tietoon tuli 10 800 uhria, joista aikuisiin kohdistuneista väkivallan teoista yli puolet (6 400) olivat tapahtuneet avio- tai avopuolisoiden välillä ja 75,2 prosentissa tapauksista uhrina oli ollut nainen. (Tilastokeskus 2021). Suomen on Euroopan unionin perusoikeusviraston (FRA 2014, 19–20) tekemässä kansainvälisessä vertailussa todettu olevan yksi Euroopan väkivaltaisimpia maita naisiin kohdistuvan fyysisen sekä henkisen parisuhdeväkivallan kentällä. Parisuhdeväkivallan voi siis katsoa olevan Suomessa merkittävä sosiaalinen ja sukupuolittunut ongelma, jossa väkivalta uhkaa sitä kokevien ihmisarvoa, tasa-arvon toteutumista sekä oikeudellisten kysymysten lisäksi myös laajemmin koko yhteiskuntaa. (Em. 7). Onkin tärkeää tarkastella sitä, miten yhteiskunta väkivaltaan ja sen kokijoihin reagoi ja suhtautuu. Seuraavaksi avaankin parisuhdeväkivallan oikeudellisia kysymyksiä sekä aiempaa tutkimusta, mikä osoittaa sen merkityksellisyyttä sosiaalisena ongelmana ja jonka kautta sen stigmaavaa luonnetta on myös pystytty tunnistamaan.

2.1 Parisuhdeväkivallan tunnistaminen rikollisuudeksi

Parisuhdeväkivaltaa pidetään kansainvälisestikin melko uutena sosiaalisena ongelmana, sillä vaikka sitä onkin esiintynyt niin kauan kuin parisuhteitakin, on se julkisesti alettu määrittää ongelmaksi vasta 1970-luvulla (Berns 2017, 3). Suomessa parisuhdeväkivallan tutkiminen ja

näin myös sen määrittely rikollisuuden piiriin on tapahtunut vasta 90-luvun loppupuolella (Husso 2003, 14–16). Merkittävä osa parisuhdeväkivallasta jää kuitenkin edelleen piilorikollisuudeksi ja poliisinkin tietoonkin tulleista tapauksista vain osa etenee tuomioistuinten käsiteltäväksi. Lainsäädäntö ja oikeuskieli ovat myös usein neutraaleja, jolloin ne eivät tuo näkyviin asianosaisten sukupuolia tai keskinäisen suhteen laatua, eli nykyinen rikoslaki Suomessa ei suoraan tunnista lähisuhteissa tapahtuvaa parisuhdeväkivallan käsitettä. (THL 2022; Niemi-Kiesiläinen 2004, 2.) On siis huomion arvoista, että parisuhdeväkivalta jää oikeusjärjestelmäsäkin usein tunnustamatta ja näkymättömiin, mikä saattaa neutralisoida ja häivyttää parisuhdeväkivallan yleisyyttä sekä ominaispiirteiden moninaisuutta.

Rikosoikeudellisen asemansa lisäksi parisuhdeväkivalta on luonteeltaan erityisen väkivallan muoto, koska sen tapahtumapaikkana toimii usein yksityinen tila, koti, joka usein myös jaetaan yhdessä pahoinpitelijän kanssa. Pahoinpitelijään yhdistyy lisäksi myös ristiriitaisia tunteita, koska hän saattaa olla samalla myös henkilö, jota rakastaa ja jonka lähellä tahtoo olla. (Husso 2003, 12–13.) Parisuhdeväkivallan tunnistamiseen vaikuttaa myös se, että puolisoiden välisen väkivallan ei katsottu esimodernissa maailmassa uhkaavan merkittävässä määrin yhteiskuntaa tai nostattavan uskonnollisia tai moraalista velvoitetta, jolloin se nähtiin enemmän kuuluvan kotitalouksien sisäiseksi asiaksi ja olevan luonteeltaan muiden puuttumattomissa. Parisuhdeväkivalta onkin osittain juuri tästä syystä jäänyt historian saatossa enemmän kodin piiriin kuin noussut julkisen ja oikeudellisen paheksunnan ja tuomitsemisen kohteeksi. (Lidman 2015, 114–115, McCleary-Sills ym. 2016, 23; Berns 2017, 31)

On olennaista, että silloin kun väkivalta ei suuntaudu satunnaisesti vaan se tapahtuu perhepiirissä voivat myös asenteet uhria kohtaan olla erilaisia. Yksityisen kodin piirissä tapahtuva väkivalta onkin herkemmin koettu joksikin sellaiseksi, missä myös uhri nähdään osallisena, jolloin syytä väkivallasta on saatettu hakea myös uhria syyllistämällä. (Näre 2005, 38–39; Berns 2017, 6.) Vaikka parisuhdeväkivaltaa koskeva ymmärrys, lainsäädäntö ja tukipalvelut ovat ajan saatossa kokeneet paljon muutoksia ja edistyneet sen tunnistamisessa, näkyvät tämän tyylliset asenteet yhä parisuhdeväkivaltaa ja sitä kokeneita kohtaan. (Lidman 2015, 114–115; Berns 2017, 27) On myös tärkeää ymmärtää, että syytettä johonkin tekoon ei voida nostaa, jos se ei ensin täytä rikoksen tunnusmerkkejä ja näin sisälly lain oppeihin ja oikeutuksiin, joten parisuhdeväkivallan kontekstissa virallisesti ongelmaksi lakiin määrittäminen sekä eri osien tunnistaminen heijastaa sitä, miten sitä myös muuten yhteiskunnan taholta kriminalisoidaan. Esimerkiksi seksuaalinen väkivalta näyttäisi olevan yksi parisuhdeväkivallan vaietuimmista ja

hävetyimmistä muodoista. (Niemi-Kiesiläinen 2004, 169.) Tätä osoittaa myös se, kuinka Suomessa avioliitossa tapahtuvan raiskauksen kriminalisointi lain puitteissa on tapahtunut vasta vuonna 1994 (Husso 2003, 17). Lisäksi pahoinpitelyt lähisuhteissa ovat olleet virallisen syytteen alaisia vasta vuodesta 2011 alkaen (THL 2022). Tämä osoittaa sitä, että parisuhdeväkivallan määrittely erilliseksi rikollisuuden muodoksi sekä sen tuomitseminen oikeudellisesti on Suomessa vielä melko uutta.

2.2 Parisuhdeväkivallan tunnistaminen stigmaavaksi

Parisuhdeväkivallasta ja siihen avun hakemisesta tehty aiempi tutkimus kansainvälisellä tasolla on nojautunut pitkälti taloudellisten esteiden, epätasa-arvoisten rakenteellisten tekijöiden sekä avun ja palveluiden vaikean saatavuuden tai laadun tarkasteluun. (Overstreet & Quinn 2013, 109.) Siihen missä määrin parisuhdeväkivaltaan liittyy yhteiskunnallista stigmatisaatiota on Suomessa kiinnitetty vähemmän huomiota, ainakaan suoraan stigma käsitteen kautta. Marita Husso (2003, 221) on kuitenkin tutkimuksessaan eritellyt sitä, miten parisuhdeväkivalta on sosiaalisesti kuormittava ja leimaava kokemus, koska väkivallan kieltämisen ja siitä vaikenemiseen liittyy vahvasti sen kohteena olijoiden häpeän tunteet. Lisäksi Suomessa on tehty myös muuta tutkimusta parisuhdeväkivallan piiloutuvasta luonteesta sekä kokijoiden kokemuksellisuuden sekä tunteiden näkökulmista (Piispa 2008; Ronkainen 1999).

Myös kansainvälisesti parisuhdeväkivallan ja stigman yhteydestä tehdyissä tutkimuksissa on huomattu stigmatisoinnin linkittyminen varsinkin uhrien toiminnan arvottamiseen ja sen kautta syntyvään häpeään (McCleary-Sills ym. 2016, 230; Kennedy & Prock 2018, 519). Lisäksi sisäistetyllä stigmalla on todettu parisuhdeväkivallan kontekstissa olevan vaikutuksia yksilön itsetuntoon, henkiseen kuormitukseen sekä sen on todettu alentavan kokemusta omasta toimijuudesta ja kyvykkyydestä (Overstreet & Quinn, 2013, 117–118). Tutkimukset ovat näin osoittaneet, että monet parisuhdeväkivallan muodot ja niistä annetut rangaistukset ovat häpeällä latautuneita, jolloin parisuhdeväkivallankin kontekstissa häpeä ja syyllisyys voivat ulottua myös väkivallan kohteena olijaan (Husso 2003; Lidman 2011; Berns 2017, 6; McCleary-Sills ym. 2016). Tämä näkyy siinä, kuinka parisuhdeväkivaltaa kohdanneet pyrkivät usein peittelemään ja vaikenemaan pahoinpitelyistään, mikä voi vaikeuttaa ongelman tunnistamista sekä avun saamista (Lidman 2015, 11). Seuraavaksi syvennyn tarkemmin häpeän tunteeseen osana parisuhdeväkivallan kokemuksellisuutta eli avaan teoreettisena viitekehyksenäni toimivan stigman eli häpeäleiman käsitettä sekä stigmatisoinnin taustalla toimivia tekijöitä.

3 Parisuhdeväkivalta ja stigma

Tutkimukseni teoreettisena viitekehyksenä toimii stigma (*leima*) sekä stigmatisointi (*leimaaminen*), jota parisuhdeväkivaltaa kokeneet mahdollisesti kohtaavat. Määrittelen teoriataustani Erving Goffmanin *Stigma: Notes on the management of spoiled identity* (1990) teoksessa esitettyjen käsitteiden sekä sen pohjalta tehdyn tutkimuksen viitekehyksessä. Nojaan stigmateorian kautta varsinkin sosiaalisesti määriteltyihin ja ylläpidettyihin leimaaviin stereotypioihin ja uskomuksiin sekä näiden synnyttämiin häpeän tunteisiin.

3.1 Häpeä tunteena

Goffman (1990, 151) kuvaa stigmaa sosiaalisen kontrollin välineeksi, jonka vaikuttavana voimana toimii pelko häpeästä. Stigman eli häpeäleiman ymmärtäminen nojaa siis vahvasti häpeän tunteeseen (Overstreet & Quinn 2013, 109–110). Häpeän kokeminen on tärkeä yhteiskunnallinen tunne, koska sen voidaan katsoa tietyissä määrin korvaavan ulkoista ja näkyvillä olevaa kontrollia. Häpeässä on kyse minästä, joka koetaan vääränä eli häpeä on tunteena itseään kohtaan harjoitettu arviointi ja arvottaminen ulkoapäin saatujen oletuksien ja reaktioiden kautta. Häpeän voi siis erottaa syyllisyyden tunteesta, joka usein nähdään yksilön ulkoisten asioiden ja tekojen arvioimisena. (Ronkainen 1999, 135.) Häpeässä on keskeistä sen leimaava luonne usein myös yksilön omista teoista riippumatta. Siihen liittyy pelko myös nöyryytyksestä, katseen kohteena olemista sekä yhteisöstä ulos sulkemisesta. Häpeään kytkeytyykin vahvasti paljastamisen ja kätkemisen ulottuvuudet, koska se usein ohjaa kantajaansa pysymään piilossa ja näkymättömissä. (Lidman 2011, 37, 43.)

3.2 Goffmanin stigmateoria

Erving Goffmanin stigmateoria on leimaamisteoria, joka selittää leimaavuuden ja poikkeavuuden käsitteitä ihmisten välisen sosiaalisen toiminnan, kuten sosiaalista todellisuutta tuottavien kategorisointien kautta (Overstreet & Quinn 2013, 110). Stigmalla Goffman (1990, 12) viittaa leimaan, joka kertoo kantajansa poikkeamisesta yleisesti normaalina pidetyistä odotuksista. Yhteiskunnalla ja sen toimijoilla on stigmateorian mukaan taipumus kategorisoida yksilöitä korostamalla heidän erilaisia ominaisuuksiaan. Erilaiset kategorisoinnit ja luokitukset liittyvät yksilöihin ja ryhmiin tietynlaisia normatiivisia odotuksia ja vaatimuksia. Tämä sosiaalinen

jaottelu luo siis vakiintuneita käsityksiä siitä mitä yhteisössä tai laajemmin yhteiskunnassa pidetään normaalina, ja millaiset ominaisuudet nähdään tietyille yksilölle tai yhteisön jäsenille luonnollisina ja toivottavina. Muihin yksilöihin, ryhmiin ja tilanteisiin liitetään sosiaalisessa toiminnassa rutiininomaisesti erilaisia ennako-odotuksia ja malleja, mitkä sujuvoittavat sosiaalista toimintaa ja vapauttavat liialliselta toiminnan ajattelulta ja suunnittelulta. (Goffman 1990, 11–12.) On tärkeää ymmärtää, että luokittelu ja ennakoiminen eivät välttämättä sellaisinaan ole aina negatiivisia prosesseja. Kategorisoinnin vaikutus muodostuu negatiiviseksi vasta silloin kun luokitteluun sisältyy myös arvottavaa stigmatisointia. Kategorisoinneilla on siis väistämättä seurauksia, koska ne liittävät ihmisiin sosiaalisia identiteettejä, joihin heille sisältyy tietyt ominaisuuksien ja toimintaodotusten kokonaisuudet. Luokittelemalla synnytetään kuvaa siitä, millainen ihminen on ja miten hänen tulisi ja ei tulisi käyttäytyä. (Juhila 2004, 23.)

Stigman eli poikkeavuutta kuvastavan leiman määritelmä syntyykin silloin kun luokittelussa kohdataan sellaista mikä ei vastaakaan odotuksia tai normaaleina pidettyjä kategorisointeja. Erilaiset vaatimukset ja odotukset ovatkin usein tiedostamattomia ja niiden olemassaolo huomataan vasta silloin kun joudutaan arvioimaan sitä ovatko ne toteutuneet, eli silloin kun huomataan, että joku poikkeaa odotetusta normaalista eli normista. (Goffman 1990, 12.) On myös tärkeää tiedostaa, että stigman valta perustuu usein siihen, että se piiloutuu itsestään selvinä pidettyihin asioihin ja uskomuksiin kulttuurissa. Tällöin se on usein myös melko tiedostamatonta stigman saajan lisäksi myös sen antajille ja ylläpitäjille. (Link & Phelan 2013, 25.) Vuorovaikutukseen tulee usein haasteita vasta silloin kun yksilön oma henkilökohtainen identiteetti ei vastaa häneen ulkoapäin luokiteltua sosiaalista identiteettiä tai hän ei pysty muusta syystä täyttämään normia, jolloin odotuksien täyttämättä jääminen ja poikkeaminen tulee näkyväksi (Juhila 2004, 23–24; Goffman 1990, 131). Ihmiset luokittelevat myös itse itseään, joten vaikka arkikielessä stigmalla tarkoitetaan usein ulkoapäin yksilölle annettu ja kohdistamaa stigmaa, voi yksilö myös itse stigmatisoida itseään. Stigma voi siis olla luonteeltaan julkisesti tuotettua ja ilmenevää, ihmisten välisissä suhteissa läsnä olevaa tai henkilön itse itseensä kohdistamaa. (Goffman 1990, 130–131.)

Stigma syntyy silloin, kun johonkin ominaisuuteen, henkilöön tai ryhmään liitetään kielteisiä stereotyyppioita eli oletuksia siitä millainen hänen tulisi olla eli hänen identiteettinsä joutuu leimatuksi eli poikkeavaksi määritellyksi (Goffman 1990, 12; Juhila 2004, 24). Täten stigman voi ymmärtää Goffmanin teorian valossa mekanismiksi, jossa ihmisiin liitetään kielteisiä ominaisuuksia ja käyttäytymisodotuksia, jotka asettavat kantajansa leimaavaan ”identiteetin

vankilaan”. Kulttuurisesti jaetut kategorisoinnit tuottavat siis stigman avulla kielteisiä luonnehdintoja ja leimattuja identiteettejä, jotka ylläpitävät ja tuottavat stereotyyppisiä ihmisiä erotteluvia ihmiskuvia ja institutionaalisia mallitarinoita. (Juhila 2004, 24–25.) Stigmatisoinnissa on siis kyse erilaisten ominaisuuksien ja stereotyyppien suhteesta. Goffman (1990, 14) painottaa, että stigma syntyy silloin kun piirteitä stereotyyppioina tietyille yksilöille kuuluviksi eli jokin ominaisuus ei itsessään ole sellaisenaan leimaava. Erottelu ja sen tuottama leimaaminen ilmentävät tilanne- ja tapauskohtaisia näkökulmia, jotka ovat yhteydessä tilanteisiin ja niissä vaikuttaviin odotuksiin sekä ennakkoluuloihin. (Goffman 1990, 163–164.) Sama ominaisuuskaan ei siis välttämättä stigmaa kaikkia kantajiaan. Sen sijaan stigma tulee ymmärtää ominaisuuksien ja stereotyyppien suhteena, ei ominaisuuksien kautta määrittyväksi. (Em. 13.)

Goffman (1990, 14) jakaa stigman kolmeen erilaiseen muotoon. Ensimmäinen stigman muoto kohdistuu fyysisten epämuodostumien tai näkyvän poikkeavuuden aiheuttamaan keholliseen inhoon. Toinen stigman muoto liittyy viallisina tai ei-toivottuina nähtyihin piirteisiin, joita tiettyihin yksilöihin tai kategorioihin liitetään. Tähän stigman muotoon voidaan yhdistää esimerkiksi luonteenpiirteitä, joita pidetään yleisesti heikkoina, hallitsevina tai luonnottoman liioiteltuina, petollisina tai epärehellisinä. Kolmas määritelty stigma liittyy ryhmäjäsenyyksiin, jossa ryhmäjäsenyytenä voi toimia esimerkiksi etnisuus, kansalaisuus tai uskonto. Tämä stigman muoto levittäytyy ja leimaa helposti koko yhteisöä ja perhettä ylisukupolvisesti periytyen. (Goffman 1990, 14.) Eri stigman muotoja tarkasteltaessa on tärkeää ymmärtää, että stigman käsiteellä viitataan nykypäivänä yleensä johonkin häpeälliseen itsessään eikä sen syntyyn vaadita yleensä esimerkiksi ruumiillisia merkkejä (em. 11). Stigma parisuhdeväkivallan kontekstissa on kuitenkin tässä suhteessa erityislaatuista, koska siinä on läsnä sekä ominaisuuksiin liitettyjä piilotetumpia tekijöitä että myös esimerkiksi näkyviä jälkiä pahoinpitelyistä (Overstreet & Quinn 2013, 111).

Stigmatologia erottelee erilaisia stigmaan suhtautumisen tapoja ja keinoja, joita stigmatoidut itse tai muu yhteiskunta voi heitä kohtaan harjoittaa, ja joiden kautta tilanteeseen reagointi näytetään. Stigmatoidu saattaa pyrkiä korjaamaan tai piilottamaan stigmatoidua ominaisuuttaan, millä Goffmanin mukaan on voimakas uhriuttava (*victimization*) ja piilottava vaikutus. Jos kohtaamisiin liittyy paljon negatiivisia odotuksia saattavat stigmatoidut sekä muu yhteiskunta alkaa järjestää elämäänsä toisiaan vältellen. Tämä stigman odotusten pelko saattaa aikaansaada sitä, että sosiaalisten kohtaamisten ja vastavuoroisen palautteen puuttuminen syventää ennakkoluuloja ja eristäytymistä entisestään. (Goffman 1990, 23–34.) Yhteisön odotukset saattavat

näin luoda myös itseään toteuttavaa ennustetta, kun yksilö alkaa havainnoida yhteisön esittämiä negatiivisia stereotypioita ja asenteita itseään ja muita hänen kanssaan samassa tilanteessa olevia ihmisiä kohtaan ja alkaa näin sisäistämään stigmaa osaksi omaa minuuttaan. (Overstreet & Quinn, 2013, 117–118.) Goffman (1990, 19–21) kuvasi, että poikkeavuuden kanssa voidaan myös oppia elämään ja asioille voidaan löytää uusia tekemisen keinoja tai merkityksiä, jolloin stigmatisoitu yksilö voi pyrkiä muokkaamalla rikkomaan todellisuutta ja kääntämään poikkeavuutta tuottavan epäedullisen ominaisuutensa siunaukseksi.

Goffmanin (1990, 125) teorian yhtenä tärkeänä huomiona on se, että kaikilla ihmisillä on ominaisuuksia, joiden paljastuttua yksilö voisi joutua stigmatisoiduksi. Tämän ajatuksen kautta teoria myös jakaa stigman luonteen kaksinaiseksi siten, että kun yksilö menee tilanteisiin, on hänen erilaisuutensa joko väistämättä tiedossa (*discredited*) tai sitten se on vain mahdollisesti paljastettavissa (*discreditable*) tietynlaisten stigman merkkien ja tietojen kautta (Goffman 1990, 14, 57). Jos poikkeavuus ei ole heti nähtävissä liittyy stigmaan enemmän oman stigmaavan piirteen tiedon hallinta eli pohdinta siitä kertooko asiasta vai ei, kenelle siitä kertoisi, miten asiasta kertoo sekä milloin ja missä asian ottaisi esille.

Stigmatisointiin ei liity vain se, että leiman omaavat joutuvat kestämaan heihin kohdistuvia ennakkoluuloja vaan lisäksi kaikki yksilöt joutuvat kohtaamaan jatkuvasti yhteiskunnan määritelmiä ja pelkoa huonona pidetyn piirteen paljastumisesta. Itseään koskevan häpäisevän tiedon hallinta ja salailu voi stigmatisoidusta tai sitä pelkäävästä tuntua ainoalta keinolta, jolla hän saa hyväksyntää. Stigmatisoitu voi siis pyrkiä hallitsemaan leimaantumista ja häivyttämään stigmaavaa piirrettään esittämällä ”normaalialia” eli peittämällä stigmaa ilmentäviä tietoja. Goffman on kuvannut tätä käsitteellä *passing*. (Em. 57–58.) Parisuhdeväkivallan kontekstissa tällaisella esityksellä voidaan viitata esimerkiksi pahoinpidellyn naisen yritykseen piilotella väkivaltaa selittämällä mustelmiaan kömpelyydellään (Kanuha 1999, 28).

Stigmatisointi on usein myös todennäköisempää silloin kun ihminen tuomitaan olemaan itse vastuussa leimaavasta tilanteestaan tai ominaisuudestaan (Overstreet & Quinn 2013, 110), joten ominaisuuksien leimaavuuteen vaikuttaa sen salaamisen mahdollisuuksien lisäksi myös se, millainen vastuu sen omaamisesta yksilölle kohdistetaan. Seuraavaksi avaan tutkimukseni toteutuksessa tehtyjä valintoja eli esittelen tutkimusasetelmaani ja sitä, miten ne sopivat yhteen parisuhdeväkivaltaa ja stigmaa tarkasteltaessa.

4 Tutkimusasetelma

Tutkimuksessani kartoitan sitä, millaista sosiaalista todellisuutta parisuhdeväkivaltaa kokeneiden naisten kokemusten esittäminen mediassa tuottaa, eli millaisia merkityksiä uutisoinnissa esiin nousevasta puheesta rakentuu suhteessa uhreihin itseensä sekä heitä ympäröivään todellisuuteen. Stigman viitekehyksessä kiinnostavaa on se, miten poikkeavaksi leimautuminen sekä kokemuksellisuuden arvottaminen linkittyy parisuhdeväkivaltaan suhtautumiseen sekä siihen, millaisena sen kohteena oleminen mediassa näyttäytyy. Tutkimukseni keskittyy siihen, millaisilla tavoilla sosiaalisesti tuotetut ja sisäistetyt häpeänleimat eli stigmat esiintyvät median uutisoinneissa ja millä tavoilla ne tuottavat kuvaa naisista parisuhdeväkivallan kokijoina. Tutkin tätä diskurssianalyysiä käyttäen. Tarkoitukseni on etsiä Suomen luotetuimpien medioiden uutisartikkeleista puhetapoja, jotka ilmentävät stigmaa ja tätä kautta nostavat esiin yhteiskunnallista ilmapiiriä naisten kokemasta parisuhdeväkivallasta, joten tutkimuskysymykseni on:

Millaisia diskursseja esiintyy parisuhdeväkivaltaa käsittelevissä uutisartikkeleissa stigman näkökulmasta?

4.1 Uutisartikkelit aineistona

Tutkimukseni aineisto koostuu kahdeksasta internetin parisuhdeväkivaltaa käsittelevästä uutisartikkelista. Käytetyt uutisartikkelit ovat julkaistu aikavälillä 7.5.2017 - 25.11.2021 eli aineisto on valikoitunut viimeisen viiden vuoden aikaikkunasta. Artikkeleista viisi on Ylen, kaksi Iltalehden ja yksi Ilta-Sanomien verkkojulkaisuja. (Liite 1.) Aineiston uutisartikkelit on siis kerätty kolmelta (Yle, IL, IS) suomalaiselta uutismedialta, jotka valikoituivat niiden laajan lukijakunnan ja tavoitavuuden takia. Lisäksi valintaan vaikuttivat medioiden helpot saatavuudet eli se, etteivät niiden uutisartikkelit olleet esimerkiksi maksumuurien takana. Iltalehti ja Ilta-Sanomat ovat suuria valtakunnallisia julkaisijoita, joiden lukijatilastot ja kokonaistavoitavuus olivat 2021 tehdyssä lukijamäärien arvioinnissa kärkisijoilla (MediaAuditFinland 2021). Tämän lisäksi Yle on Kunnallisalan kehittämissäätiön (2019) tekemän tutkimuksen mukaan määritetty luotetuimmaksi median tiedotusvälineeksi. Näin ollen Yleä, Iltalehteä ja Ilta-Sanomia voidaan pitää merkittävinä suomalaisina medioina, joten ne ilmentävät hyvin parisuhdeväkivallan yleistä ja julkista representaatiota sekä merkitysten tuottoa.

Keräsin aineistoni käyttämällä *parisuhdeväkivalta* hakusanan lisäksi myös *lähisuhdeväkivallan* käsitettä, koska nämä molemmat kuvaavat väkivallan samaa ihmissuhteiden ulottuvuutta. Parisuhdeväkivalta on lähisuhdeväkivallan alakäsite, joten median uutisoinnissa nämä kaksi käsitettä näyttävät vakiintuneen ja lähes synonymisoituneen, joten ne kulkevat parisuhdeväkivalta uutisoitaessa rinnakkain (Bildjuschkin ym. 2020, 7). Aineiston keruussa valikoin uutisista sellaiset, joissa käsitellään parisuhdeväkivaltaa jonkun uhrin haastattelun ja kokemusten kuvailun kautta. Kaikissa artikkeleissa esiintyi siis yksi tai useampi parisuhdeväkivallan uhrin kokemus tai sen kuvailu eli analyysiin ei valikoitunut parisuhdeväkivallasta uutisointia vain yleisellä tasolla tai mielipidekirjoitusten muodossa. Lisäksi rajasin tutkimuksessani parisuhdeväkivallan sen hetkistä seurustelukumppania tai puolisoa kohtaan kohdistetuksi väkivallaksi, joten en kerännyt esimerkiksi sellaisia uutisia, jotka käsitelisivät eron jälkeen tapahtunutta väkivaltaa. Aineiston keruussa uutisia rajasi myös se, että tutkielmani käsittelee naisten kokemuksia parisuhdeväkivallan stigmasta. Valikoin siis aineistooni vain ne parisuhdeväkivaltaa käsittelevät artikkelit, joissa tuotiin esille uhrin ja tekijän oletetut sukupuoli. Huomion kohteena oli siis naisuhri ja miestekijä asetelma, joten aineiston ulkopuolelle rajautuivat myös kaikki muut kuin monogaamisena ja heteronormatiivisena näyttäytyvät suhdemuodot.

Valitsin aineistokseni median uutisartikkelit, koska kulttuurimme peruskuvastoon vaikuttaa väkivallan läsnäolo. Väkivaltaiset vaikuttimet ja määritelmät ovatkin saaneet uutisoinnissa yhä performatiivisempia ilmaisun muotoja, jolloin julkisuus muuttuu intiimisoitumaksi ja aiemmin järjettömäksi luonnehditut väkivallan teot siirtyvät kodin piiristä julkiselle näyttämölle. On keskeistä huomata, että kun väkivalta ja sen esittämisen kuvasto muuttuu mediassa arkipäiväisemmiksi, saattaa myös uhrin ja tekijän välinen raja alkaa hämärtyä. (Näre 2005, 40.) Mediasta onkin tullut merkittävä väylä sosiaalisten ongelmien ymmärtämiseen ja niistä tiedon keräämiseen, joten medialla voi olla myös vaikutuksia ihmisten ajatteluun ja asenteisiin. (Berns 2017, 35; Näre 2005, 9). Lisäksi Goffman (1990, 90) on teoriassaan kuvannut sitä, kuinka medialla on vaikutusta siihen, millaista kuvaa erilaisista yksilöistä luodaan, joten medialla ja sen tuottamalla uutisoinnilla voi katsoa olevan myös vaikutusta stigmatisointien ylläpitämiseen. Uutisartikkelit tarjoavat siis hyvän aineiston stigmojen tutkimiseen väkivallan kontekstissa.

4.2 Diskurssianalyysi

Tutkimukseni on luonteeltaan kvalitatiivista eli laadullista. Aineiston analyysi metodina toimi kriittinen diskurssianalyysi, jonka avulla lähestyin parisuhdeväkivallan määrittelyä sosiaalisesti

tuotettujen ja ylläpidettyjen stigmojen kautta. Analyysin suuntaukseksi valikoitui kriittinen ulottuvuus, koska mielenkiinto on sosiaalisesti tuotetuissa ja ylläpidetyissä erotteluissa sekä niiden vastustuksessa. Stigma toimii vahvasti syrjäyttämisen ja ulossulkemisen kautta, joten diskurssianalyysillä on mielenkiintoista tutkia sitä, miten kieli, käytänteet ja tapahtumat tuottavat ja muokkaavat tätä valta-asetelmaa. (Pynnönen 2013, 29–30; Goffman 1990, 132–133.) Tutkimus on teoriaohjaava eli analyysin viitekehystä täydennetään Goffmanin stigmatiteorialla, joten tutkimuksessa aineisto ja teoria ovat vuorovaikutuksessa keskenään.

Diskurssianalyysi on menetelmänä merkityksiä välittävien toimintojen, kuten kielenkäytön, tutkimista. Painopisteenä on analysoida, miten todellisuutta tuotetaan ja ylläpidetään erilaisten sosiaalisten käytäntöjen kautta. Tämä sosiaalinen todellisuus tehdään näkyväksi diskurssien eli puhetapoihin kytkeytyvien merkitysrakenteiden kautta. (Jokinen ym. 2016, 26; Pynnönen 2013, 9.) Kiinnostukseni kohdistuu siihen, miten ja millaiseksi kielenkäyttö rakentaa kuvaa väkivallan kokijoista parisuhdeväkivallan kontekstissa, ja miten nämä määrittelyt linkittyvät stigmalta annettuihin merkityksiin. Lähestyn stigmaa analyysissäni erityisesti identiteetin käsitteen kautta, millä diskurssien määrittämisessä viitataan erilaisiin oikeuksiin, velvollisuuksiin ja ominaisuuksiin, joita merkitysten välittäjä itselleen tai muille olettaa ja joita muut häneen kohdistavat. (Jokinen ym. 2016, 45.) Diskurssien tutkimisessa olen kiinnostunut siitä, miten ihmiset sosiaalisen vuorovaikutuksen kautta tuottavat kuvaa itsestään, muista sekä yleisesti ympäröivästä maailmasta (Pynnönen, 2013, 4).

Diskurssianalyysi tarjoaa hyvän analyttisen kehyksen väkivallan tutkimiselle myös omassa parisuhdeväkivallan viitekehyksessäni, koska väkivalta on luonteeltaan diskursiivista eli sen läsnäolo vaikuttaa ruumiillisuuden lisäksi myös diskursiivisesti tuotettuihin käytäntöihin. Väkivallasta tehdyt määrittelyt puheen ja tekstin kautta vaikuttavat olennaisesti ihmisten elämään, koska ne kuvaavat tapoja, joilla väkivaltaa ymmärretään ja miten sitä lähestytään, tunnustetaan sekä tunnistetaan. (Husso 2003, 44.) Onkin tärkeää ymmärtää, että kielen käyttö on seurauslista eli sen avulla toimijat saavat aikaan asioita (Jokinen ym. 2016, 26). Mediassa sosiaalisista ongelmista tuotetuilla kuvauksilla on usein vahva vaikutus yleiseen ongelmien määrittelyyn eli siihen millaisia ratkaisuja ongelmiin esitetään, koska se miten julkisesti asioista puhumme, muovaa kategorisointeja niiden ympärille. Puheella ja esimerkiksi mediassa sen kautta tuotetulla todellisuuden kuvalla on merkittävä vaikutus asenteisiin ja niihin toimiin, joilla ongelmiin puututaan. (Berns 2017, 9). Tästä syystä parisuhteissa tapahtuvan väkivallan kuvauksissa

käytetyillä käsitteellisillä valinnoilla on merkittävää painoarvoa siihen, miten keskustelussa väkivalta ja sen uhrit nähdään, sekä siihen millaisia sosiaalipoliittisia toimia sitä kohtaan harjoitetaan (Husso 2003, s.42; Berns 2017, 8).

Olen kielen tutkimisessa kiinnostunut siitä, miten ilmiöistä käytetyn kielenkäytön ja merkityksellistämisen tutkiminen voi paljastaa itsestään selvinäkin pidettyjä asioita, jotka saattavat selittää sitä, miksi toimimme niin kuin toimimme. (Pynnönen 2013, 5). Ilmiöihin ja asioihin liitetyt merkitykset eivät synny yksittäisten ihmisten ajattelun kautta, vaan niiden rakentuminen on sidottu laajempiin sosiaalisiin käytäntöihin (Jokinen ym. 2016, 29). Diskurssit määrittävät sitä, mikä on milloinkin puheen kohteena ja mikä taas ei, jolloin ne luovat kohteistaan tietynlaisen ajalleen tyypillisen kuvauksen. Puhetavat eivät välttämättä ole puhujan vapaasti valittavissa, jolloin niillä saatetaan tulla välillä tehdyksi ja toistetuksi jotain sellaista mitä ei suoraan tarkoite, mikä on myös mielenkiintoista stigman näkökulmasta. (Keskinen 2008, 312.)

Oleennaista on myös se, että kielen keinoilla tuotetaan ja ylläpidetään häpeän tuntemuksia, joten sosiaalisesti tuotettujen merkitysten tutkiminen voi paljastaa syitä kokemusten jakamisen ja näin eheytyksen piiriin pääsyn esteille. (Husso 2003, 325.) Tuotamme lisäksi jatkuvasti arkipäiväisessä puheessamme erilaisia määritelmiä stigmoista ja liitämme näin erilaisten spesifien termien, sanojen sekä metaforien kautta yhteen muita stigmaa aiheuttavia ominaisuuksia. Tällä tavalla luomme kategorisointeja ja poikkeavuuksien yhteen niputtamisia. Tällä tarkoitetaan sitä, kuinka liitämme johonkin stigmatisoituun piirteeseen tai ominaisuuteen myös muita stigmatisoituja tai poikkeavia uskomuksia. (Goffman 1990, 15–16.) Tämän stigmatisoinnin sosiaalisen luonteen sekä sen ideologioita tuottavien kuvausten takia sen teoreettinen viitekehys sopii diskurssianalyysillä tarkasteltavaksi. Metodin avulla kiinnitän huomiota stigman kautta siihen, miten puhetoissa tuotetaan uhrikuvausta sekä parisuhdeväkivallan tunnustamisen ja määrittelyn muotoja eli sitä, millaisia käsityksiä parisuhdeväkivallasta on ja uhreista sen kokijoina.

4.3 Tutkimuksen eettiset kysymykset

Tutkielman aineistona toimii julkisesti saatavilla olevat uutisartikkelit, joten aineiston eettisenä oletuksena on, että uutisissa esiintyvät henkilöt ja tiedot on esitetty journalistiikan yleisiä ohjeita ja säädöksiä noudattaen. Näissä säädöksissä painotetaan sitä, että median tiedonvälityksen tulee olla totuudenmukaisuuteen ja suostumuksellisuuteen nojaavaa. Tämä tulee esiin ohjeessa numero 14: ”Journalistilla on oikeus ja velvollisuus pitää tietoja luottamuksellisesti antaneen

henkilöllisyys salassa siten kuin lähteen kanssa on sovittu.” Herkkäluontoista rikollisuuden sekä väkivallan kokemuksiin liittyvää tietoa käsiteltäessä on tärkeää, että rikoksen uhreja on suojeltava ja heille on varmistettava halutessaan anonymiteetti. (Julkisen sanan neuvosto 2013.) Suurimmassa osassa käyttämistäni uutisartikkeleista uhrien nimet olivatkin sovitusti anonymisoitu jo journalistin toimesta.

Tutkimuksen eettisyyden kannalta on myös olennaista ymmärtää, että stigman viitekehyksessä itse yksilö tai jokin hänen ominaisuutensa tai toimintansa eivät ole poikkeavia, vajavaisia tai tuomittavia. Stigmatisointi, normaalin sekä poikkeavan toisistaan erottaminen linkittyvät erilaisiin sosiaalisesti tuotettujen normien määrittämiin näkökulmiin eivätkä tiettyihin yksilöihin itseensä. Stigma syntyy tapauskohtaisen vertailun ja yhteiskunnallisten normien kautta. (Goffman 1990, 163–164.) Tämä on tärkeää tiedostaa väkivallan uhrien stigmasta puhuttaessa ja eri käsitteitä kuten uhri, normaali ja poikkeava käytettäessä, koska näihin käsitteisiin saattaa jo itseensä linkittyä stigmatisoivaa merkitystä (Overstreet & Quinn 2013, 110). Lisäksi tuloksia läpikäydessäni en viittaa uutisartikkeleihin yksilötapauksina. Painopistettä aineiston tarkasteluun ei näin tule ymmärtää yksittäisten tapahtumien, tekijöiden tai kokijoiden kautta vaan huomion kohteena on ilmiöstä yleisesti tuotettu kuvaus. Tutkimukseni keskittyy tutkimaan laajempia sosiaalisia käytäntöjä, jotka ilmenevät kielessä merkitysvälitteisesti, joten yksilöä tai tämän sisäistä mielenmaisemaa ei tule ymmärtää tutkimuksen kohteeksi (Jokinen ym. 2016, 43). Merkitykset ja puhutavat eivät siis kytkeydy suoraan tiettyihin henkilöihin, vaikka tulosluvussa esiin nostetaankin suoria viittauksia.

Puhetapojen tulkinnassa on myös otettava huomioon tutkijan oma asema, koska kuvailu ei koskaan ole täysin irrallaan sosiaalisti rakentuneesta kielenkäytöstä, eikä siis koskaan kuvaa täysin yksiselitteisesti todellisuutta (Jokinen ym. 2016, 31). Tulokset eivät myöskään näin pyri vastaamaan kysymykseen siitä, mikä olisi oikein tai totta vaan diskurssien avulla tuon esiin sitä millaisia merkityksiä uutisartikkeleissa on vallalla, marginaalissa tai mitä niistä jää puuttumaan ja miksi (Pynnönen 2013, 6). Jotta analyysini vastaisi mahdollisimman hyvin näihin kysymyksiin muotoutui tarkasteluni kohteeksi juuri viimeaikainen aiheesta tehty uutisointi, sillä yhteiskunnassa vallitseva aika ja tila vaikuttavat vahvasti sosiaaliseen ympäristöön sekä siihen, miten todellisuutta diskursiivisesti tulkitaan. Diskurssit siis todentavat aina tiettyä sosiaalista ja kontekstuaalista todellisuutta. (Jokinen ym. 2016, 26). Seuraavaksi avaankin tutkimuksen keskeisiä tuloksia.

5 Parisuhdeväkivallan kokijoiden stigman ilmeneminen

Tutkimuksen tulokset osoittivat, miten parisuhdeväkivaltaa kokeneiden naisten stigma tulee uutisartikkeleissa esille useasti ja moninaisesti. Tunnistin aineistosta stigman näkökulmasta neljä erilaista puhetapaa tuottavaa diskurssia. Nämä päädiskurssit nimesin vastuuttavaksi, arvottavaksi, toiseuttavaksi sekä vastapuheen diskurssiksi. Näiden lisäksi havaitsin aineistosta haavoittuvuutta ja kykenemättömyyttä sanoittavaa ja arvoivaa puhetapaa, joka esiintyi vahvasti kaikissa päädiskursseissa. Tulkitsin haavoittuvuuden kuvauksen kattodiskurssiksi, joka ilmentää yleisesti stigmaa ja stigmatisointia parisuhdeväkivallan kontekstissa. Luokittelun eri diskursseihin suoritin aineistolähtöisesti, mutta tulosten analysoinnissa ja esittelyssä hyödynnän Goffmanin stigmatologiaa sekä aiempaa aiheeseen liittyvää tutkimusta.

Esittelen seuraavaksi diskurssit, joista vastuuttava diskurssi ilmentää sitä, millaisia syyllistäviäkin syitä tai selityksiä stigmatisoiduksi tulemisen taustalle usein esitetään. Arvottava diskurssi tuottaa kuvaa stigmatisoiduksi tulemisen seurauksista ja siitä, millaisena parisuhdeväkivallan uhrius saattaa näyttäytyä. Toiseuttavan puhetavan kautta lähestyn sitä, miten se tuottaa parisuhdeväkivaltaa kokeneista naisista kuvaa jonain poikkeavana ja käsittämättömänä. Vastapuheen diskurssi kuvaa sen sijaan sitä, millä tavoilla stigmatisoiduksi tulemisen pelko ja sen hallinta sekä välttäminen ilmenevät puhetavoissa.

5.1 Vastuuttava diskurssi

Aineistossa esiintyvistä puhetavoista pystyi tunnistamaan parisuhdeväkivaltaan esitettyjä syitä, selityksiä ja perusteluja, jotka kytkeytyivät erilaisiin vastuisiin ja olettamuksiin, joita toiminnalle annetaan. Nimesin tällaisissa puhetavoissa vallalla olevan merkityksen vastuuttamisen diskurssiksi, koska se yhdistyi myös Goffmanin (1990, 12) esittämään ajatukseen siitä, että stigman syntyyn liittyy usein vaatimuksien täyttämättä jättäminen. Vastuuttamiseen, velvollisuuksiin ja uhrin toiminnan arviointiin ja arvottamiseen linkittyy vastuuttamisen puhetavoissa vahvasti häpeän ja syyllisyyden tunteita, mikä eristää uhrin kokemuksellisuutta hiljentämällä ja ulos sulkemalla. Tämä yhdistyy ajatukseen siitä, että puhetavoissa, joissa teoille koitetaan etsiä jotain rationaalisia syitä saatetaan häpeää ja syyllisyyttä siirtää leimaavasti uhrin kannettavaksi (Näre 2005, 40–41).

Vastuuttamisen puhettavassa ilmenee vahvasti stigman tiedostamaton luonne eli se, kuinka vaatimuksemme ja odotuksemme, joita sosiaalisesti muihin liitämme tulevat tarkastelun kohteeksi vasta silloin kun huomaamme ettei joku ole täyttänyt niitä (Goffman 1990, 12). Vastuuttamisessa stigma siis syntyy, kun parisuhdeväkivallan uhriin liitetään negatiivisia ominaisuuksia ja stereotyyppioita esimerkiksi tilanteeseen jäämisestä tai väkivaltaan provosoimisesta. Tämän puhettavan kautta stigma ilmeni keskeisesti kokemuksellisuuden sisältyvien syyllistävien merkitysten kautta. Tämä yhdistyy myös muissa tutkimuksissa saatuihin tuloksiin siitä, kuinka stigmatisointi tapahtuu usein silloin kun yksilön arvioidaan olevan itse vastuussa tilanteestaan (Overstreet & Quinn 2013, 110). Vastuuttamisen kautta uhrin toiminta, kykenemättömyys ja haavoittuvuus arvotetaan stigmatisoivasti, mikä tulee esille seuraavissa puhettavoissa:

En halunnut asiasta mitään juttua. Minua hävetti, että olin antanut tämän kaiken tapahtua. Olin ajatellut aina, että asiat muuttuisivat. – –

Tunnen suurta sympatiaa niitä ihmisiä kohtaan, jotka joutuvat kävelemään kotona varpaillaan, etteivät provosoisi sitä toista, vaikka eiväthän he oikeasti sitä tee.

Lisäksi vastuuttamisen diskurssi yhdistyy identiteetin leimaamiseen eli stigmaan sen kautta, että yksilöt eivät ole täysin vapaita määrittämään omista valinnoistaan seuraavaa muille välittyvää kuvaa itsestään, vaikka myöhäismoderni aika korostaakin yksilöllisten elämänvalintojen tekemistä (Goffman 1990, 129; Juhila 2004, 28). Vastuuttaminen yhdistyy siis yhteiskuntamme vaatimukseen kuten jatkuvaan riskiarviointiin, mikä voi aikaansaada postmodernia ankaruutta ja suunnata vastuuta yksilölle sekä asettaa haavoittuvuuden häväistyksi. (Ronkanen & Näre 2008, 11) Postmoderni ankaruus sekä armottomuus ovat yksilöllistävän kulttuurin piirteitä, jotka siirtävät riskitietoisuuden ja arvioinnin vastuun yksilölle itselleen. Jos yksilön riskien arviointi on pettänyt ja hän onkin luottanut väärään ihmiseen tai jäänyt väärän ihmisen kanssa suhteeseen ei hän välttämättä saa osakseen lohdutusta ja empatiaa vaan vastassa voikin sen sijaan olla syyllistävä ja haavoittuvuutta vähätteleviä reaktioita. (Em. 9.) Tällainen vastaanotto tulee esille esimerkiksi seuraavissa aineiston tekstipätkissä:

Kaikki palaute ei ole ollut myönteistä. Jotkut [Nimi] tarinan lukeneet ovat ihmetelleet, miksi kukaan jää suhteeseen ensimmäisen lyönnin jälkeen.

Vastuuttavassa puhetavassa stigmatisointi ilmenee selvimmin siinä, miten stigma aiheuttaa itsetietoisuutta ja jatkuvaa laskelmointia omasta vaikutelmasta (Goffman, 1990, 25). Puhetapa yhdistyy siihen, kuinka toistuva oman toiminnan selittely ja esimerkiksi kokemus epäonnistumisesta lähtemisen viivästymisen takia saattaa tuoda yhä uudelleen esille leimautumista, jonka pohjalla on uhria vastuuttavaa puhetapaa (Juhila 2004, 27). Aineistossa esiintyi myös aiemmissa parisuhdeväkivallan tutkimuksissa havaittua vallitsevaa kuvailua ja selittelyä siitä, miksi suhteeseen on jääty (Berns 2017, 49). Vastuuttava puhetapa yhdistyykin paljon Goffmanin (1990, 114) esittämiin stigman hallinnan strategioihin, koska puhetavoissa saatettiin perustella ja pyrkiä oikeuttamaan omaa toimintaa ja toimimatta jättämistä erilaisten odotusten ennakoitien kautta. Toiminnan perusteluihin sisältyy merkityksiä, joiden kautta toiminta nähdään jottenkin yleisiä odotuksia rikkovana tai muuten käsittämättömänä. Vastuuttamisen kautta toimintaa arvotetaan esimerkiksi antamalla selityksiä kykenemättömyyteen ja haavoittuvuuteen. Esimerkiksi seuraavassa katkelmassa tuodaan esiin perusteluja odotusten rikkomiselle:

Mutta olin raskaana ja ajattelin, etten voi lähteä. Jälkikäteen ajateltuna olisi pitänyt erota jo silloin, hän sanoo nyt.

On keskeistä, että vastuuttamisen diskurssin voi nähdä häivyttävän väkivallan kokemuksellisuutta siirtämällä syytä parisuhteessa tapahtuvasta väkivallasta myös uhrin harteille. Goffman (1990, 43) kuvaa stigman mekanismia, jossa yhteiskunta saattaa niputtaa ja kohdella samana yksilöä, joka sosiaalisten rakenteiden kautta linkittyy toiseen stigmatisoituun yksilöön. Aineistossa tämä tuli esiin siinä, kuinka väkivallan tekijän stigma voi levittäytyä myös hänen kanssaan kytköksissä oleviin ihmisiin siten, että ympäröivä yhteiskunta asettaa painostusta stigmatoidun välttelyyn tai suhteen lopettamiseen (Goffman 1990, 43). Vastuuttavaan diskurssiin liittyy siis puhetavat, joiden kautta tiedostetaan yhteiskunnan oletus ja väkivallan tekijöiden tai muuten vaarallisten yksilöiden välttelyyn velvoittava ulottuvuus, mikä tulee esille esimerkiksi seuraavassa puhetavassa:

[Nimi] oli seurustellut miehensä kanssa muutaman kuukauden, kun ensimmäinen kammottava merkki tuli: ”Olisi pitänyt erota”.

Aineistosta huomasi, että asenteet parisuhdeväkivaltaa kokeneita kohtaan ovat muuttuneet ymmärtäväisemmiksi ja moni pystyykin näkemään niitä syitä, miksi väkivaltaisesta suhteesta lähteminen voi olla vaikeaa. Vaikka ymmärrystä lähtemisen vaikeudesta sanoitetaan, on

puhetapoihin silti kytkeytynyt velvoite siitä, että odotetaan uhrien kuitenkin loppupeleissä ot-tavan vastuun lähtemisestä. (Berns 2017, 27.) Puhetavassa keskeistä onkin, että sanotun funk-tiolla ei välttämättä viitata aina toimijan itsensä tarkoittamaa vaikutukseen vaan mielenkiinto onkin siinä, että funktio saattaa kuitenkin sitoutua sanottuun tahattomasti ja tiedostamattoman varjolla (Jokinen ym. 2016, 48). Tämä näyttäytyi siinä, että vaikka aineistossa uhrin toiminnan ymmärtäminen ja sanoittaminen oli vahvasti läsnä, sisältyi siihen kuitenkin lähes aina myös huomioita uhrin toiminnasta kuten lähtemisestä ja siihen vaikuttaneista syistä.

5.2 Arvottava diskurssi

Häpeä sanelee, mikä on ihmiselle parasta, mihin hän kelpaa ja mihin ei.

Toisen diskurssin kautta parisuhdeväkivallan kokemuksellisuudesta sanoitetaan ja merkityksel-listetään prosessia, jossa henkilö leimataan kokemuksensa kautta eikä häntä nähdä kokonaisu-tena. Nimesin diskurssin arvottavaksi diskurssiksi, koska Goffmanin (1990, 12) stigmateteoriassa stigma nähdään yleensä jonkin ominaisuuden, käyttäytymisen tai piirteen alemmalle arvotta-misena (*discounted*). Tähän diskurssiin linkittyy vahvasti häpeän ja itse arvostuksen sanoitta-minen, koska häpeään linkittyy oletus siitä, että itsessä olisi jotain väärää (Ronkainen 1999, 135). Arvottava diskurssi eroaa vastuuttavasta puhetavasta siinä, että kun vastuuttava näkö-kulma kohdistuu toimintaan ja tekemättä jättämiseen, on arvottaminen leimatun omista toimista riippumatonta.

Arvottavan diskurssin kautta tuodaan ilmi uhrin kokemuksellisuutta siitä, että häntä arvotettaisiin alemmalle kokemuksiensa takia. Goffman (1990, 25, 45) onkin kuvannut sitä, kuinka stig-matisoiduilla on usein tunne alemmalle arvosteltuna olemisesta ja kuinka, stigman omistami-seen liittyy moraalista uraa (*moral career*). Stigmatisoitu näkökanta tulee moraalisen uran kautta arvottavana esille siinä, kuinka sen kautta opitaan erilaiset uskomukset ja yleinen sosi-aalinen idea siitä, millaista on omistaa tietynlainen stigma sekä millaisia seurauksia se tuo mu-kanaan. Stigma ilmenee tämän puhetavan kautta siten, että se yksipuolistaa kantajaansa ja nä-kee hänet ainoastaan tietyn leiman aikaansaaman tekijän kautta eli tässä tapauksessa parisuh-deväkivaltaa kokenut nainen nähdään vain kokemustensa, kuten pahoinpitelyjen, kautta (Goff-man 1990, 26). Arvottava diskurssi ilmentää stigmaa näkyvänä ulottuvuutena sekä tunteena paljastettuna olemisesta, mikä tulee esiin seuraavassa aineisto katkelmassa:

Uhrin leima otsassa. Kun väkivalta suhteessa tuli lopulta julki, [Nimi] koki ihmisten asenteet häntä kohtaan muuttuneen. -- Silti tuntui, että yhteiskunta määritteli minut tämän suhteen kautta. Tunsin olevani houkka ja pysyvästi leimaantunut.

Arvottava diskurssi ilmentää myös parisuhdeväkivallan kehollisen leimaavuuden ulottuvuutta. Goffman erotteli yhdeksi stigma symboliksi eli sosiaalista informaatiota ja leimaavia mielikuvia tuottavaksi merkiksi julkisesti naisen ruumiissa esillä olevien pahoinpitelyn merkkien näkymisen (Goffman 1990, 61). Arvottavaan diskurssiin voisi nähdä vaikuttavan tämän suuntaisesti sukupuolten välisiin suhteisiin perustuvan järjestyksen läsnäolo, jossa kieltämisellä, ulos-sulkemisella, ja likaiseksi määrittelemisellä tai kokemisellä on todettu olevan keskeinen vaikutus. Likaisuus ja sen tuottama leima ei välttämättä ole mitään näkyvää, vaan ne syntyvät kulttuuristen rajojen ja järjestyksen horjumisesta seuraavasta pelosta, kauhusta sekä inhosta, jota pahoinpidellyn ruumis voi edustaa. (Husso 2003, 85–86.) Seuraavassa aineistokatkelmassa nousee esiin tällainen häpeän kehollisuus:

Samalla ajattelin, että jos lähdän, en pärjää yksin. Olin niin lyöty, rikki, tallottu.

Arvottavassa diskurssissa stigman läsnäolosta ja sen häpeästä tulee keskeinen osa itsensä määrittelyä. Stigmatisoitu yksilö voi punnita omia ominaisuuksiaan ja sitä ovatko ne toivottuja vai eivät, sekä lisäksi kyseenalaistaa niitä piirteitä, joita hänellä ei ole. Stigma siis tuottaa itsensä vertaamista yhteiskunnan normeihin ja näin voi synnyttää alemmuuden tunteita. (Goffman 1990, 18.) Kätkeytyt tunteet ja häpeä saattavat kummuta myös läheisen väkivaltaisesta käytöksestä ja sen salailusta, joten parisuhdeväkivallan uhrien häpeään yhdistyy usein syyllisyyttä ja arvottomuuden tunteita. Tämä voi osaltaan ruokkia lamaantumista ja kokemusta siitä, ettei ole avun arvoinen, jolloin ympäröivän yhteisön suhtautumisella onkin keskeinen merkitys arkaluontoisten kokemusten esille tuomisessa. (Lidman 2011, 270.) Kun erilaisissa tilanteissa kuvaamme itseämme tapahtuu se myös usein siten, että pyrimme vastaamaan toisten odotuksiin eli pyrimme mukautumaan identiteetteihin ja kategorioihin, joita muiden on mahdollista tunnistaa ja paikantaa. Nämä tilanteet kuitenkin rajaavat yksilöllisen identiteetin rakentumista, varsinkin jos ulkopäin määritetään yksipuoliseen ”identiteetin vankilaan”. (Juhila 2004, 28.) Arvottavan diskurssin puhetavoissa korostuivatkin kuvaukset siitä, kuinka parisuhdeväkivallan kokija määritetään uhriuden kautta ja hänet aletaan nähdä tietynlaisen uhrin mallitarinan ja moraalisen uran kautta. Arvottavassa diskurssissa stigmatisoiminen linkittyy uhriksi leimautumiseen myös esimerkiksi siinä, kuinka uhrin stereotyyppioihin saatetaan liittää tiettyjä

ominaisuuksia tai odotuksia. Esimerkiksi heikkoutta tai luonteen lujuuutta voidaan katsoa häpeää aiheuttaviksi (Goffman 1990, 12). Kyvyttömyyden arvottaminen tulee esiin seuraavissa aineisto katkelmissa:

Hän häpesi sitä, miten mies oli häntä kohdellut ja miten se kaikki oli vaikuttanut häneen. Häpeä hiljensi ja piilotti hänet muulta maailmalta. Jäin oman häpeäni vangiksi.

Nuori nainen ei osannut erota väkivaltaisesta miesystävästään. Uhri häpeäsi tilannetta, eikä halunnut ilmoittaa väkivallasta poliisille.

Aineistossa esiintyi myös kokemuksellisuuden tekemistä tunnustetuksi esimerkiksi vakuuttavuuden ja luotettavuuden kuvailun kautta, mikä yhdistyy myös siihen, että stigmaan voi liittyä odotuksien ja seurausten pelkoa. Stigmatisoitu tai stigmatisointia olettava yksilö voi tällöin pelätä hylkäämistä tai sitä, miten muut häneen suhtautuvat. Arvottava diskurssi toi ilmi sitä, kuinka stigman kantajaan voi kohdistua sosiaalista arviointia ja statuksen määrittelyä, mikä voi aiheuttaa sitä, että stigmatisoitu kokee, että hänet otetaan vähemmän tosissaan. (Link & Phelan 2013, 26–27.) Tällaiset stigman vaikutukset tulevat esille seuraavissa katkelmissa:

Kukaan ei usko, vaikka kertoisitkin.

-- Vahvat “eroa, hullu” -tyyppiset kannanotot voivat aiheuttaa sen, ettei uhri pysty rehellisesti kertomaan tyhmiksi leimattuja tunteitaan toista osapuolta kohtaan. Sen jälkeen hänellä ei välttämättä ole ketään, jolle puhua.

5.3 Toiseuttava diskurssi

Aineiston puhetavoista nousi esiin parisuhdeväkivallan poikkeavuutta ja uhrien toiseutta määrittävää puhetapaa, jonka nimesin toiseuttavaksi diskurssiksi, koska sen kautta uhrius määrittyy usein itse kokijoillekin jonain toisena eli vieraana ja harvinaisena. Puhetapa vastasi myös aiempien tutkimusten tuloksia siitä, että parisuhdeväkivaltaa kuvataan ja koetaan yhteiskunnassamme yhä poikkeuksellisenä (Husso 2003, 222; Piispa 2008, 106–107). Goffman (1990, 152–153) kuvaa, että stigman synty vaatii aina valtaa määrittää joku ulkopuolelle ja poikkeavaksi. Toiseuttavan diskurssin puhetavoissa tämä tuli esiin siinä, kuinka parisuhdeväkivallasta luodaan kuvaa jonain käsittämättömänä, harvinaisena tai sellaisena tilanteena, johon ei itse usko

tai olisi ikinä uskonut joutuvansa. Tällöin myös sen uhrin näyttävät toisina. Tällainen yleis-
tävä ja ilmiötä yksinkertaistava katsontakanta luo pelkistettyä ja yksipuolista kuvaa parisuhde-
väkivallan uhreista. Tämän on aiemmassa tutkimuksessa todettu sulkevan ulkopuolelle erot vä-
kivallan luonteesta, mikä saattaa aiheuttaa sitä, etteivät kaikki parisuhdeväkivallan uhreiksi jou-
tuneet naiset tunnista itseään yleistyksistä ja uhrien kuvauksista (Piispa 2008, 107). Stigman
valta perustuukin usein sen ulossulkevaan, arvottavaan sekä kontrolloivaan luonteeseen (Link
& Phelan 2013, 26). Erontekoa normaalin ja poikkeavan välille sanoitetaan seuraavasti:

Voi olla vaikea itsekkin erottaa, mikä on väkivaltaa ja mikä ei kuulu normaaliin suhteeseen.

-- Uhri saattaa pitää lyöntiä poikkeustilanteena, joka on korjattavissa.

Toiseuttavaa kuvausta tuottavissa puhetavoissa korostuikin parisuhdeväkivallan uhreihin liite-
tyt poikkeavuutta määrittävät stereotyyppit sekä niiden tuottamat uhrikuvaan liitetyt odotukset
ja yleistyksiset. Erilaiset stereotyyppit perustuvat vastapareihin kuten me ja muut, jolloin niiden
kautta voi syntyä tietynlaisia ulos sulkevia mielikuva siitä, millaisia parisuhdeväkivallan uhrin
ovat (Berns 2017, 27; Juhila 2004, 25). Toiseuttava puhetapa esiintyy esimerkiksi siinä, kuinka
puhetavoissa tuotiin esiin tiettyjä mielikuva ja yleistyksiä siitä millainen uhrin tulisi olla, mil-
lainen hänen sosioekonominen taustansa on tai ylipäätään millaiset tapahtuman piirteet ja yle-
inen tarina ovat. Tätä kuvaillaan aineistossa sanoittamalla omaa kokemusta ”sen tavallisen tari-
nan”-luokkaan. Seuraavassa puhetavassa tuodaan esiin parisuhdeväkivaltaan liittyviä oletuksia:

Mielikuvissamme mies hakkaa naisen sotkuisessa ja ahtaassa lähiöasunnossa. Mies ajaa per-
heen lumihankeen syjäkylillä. Nainen mätkii miestä huumeluuksissa. Todellisuudessa väki-
valtaan ja alistamiseen syyllistyvät yhtäläillä varakkaat ja hyvin koulutetut, rikkaat ja yhteis-
kunnan huipulla olevat.

Myös uhrin käsitteen määrittäminen on toiseuttavassa puhetavassa keskeistä, koska sen kautta
tuotetaan tietynlaista luokitusta parisuhdeväkivallasta ja sen kokijoista. Uhrius nähdään usein
kuvauksena tai identifioitumisena pahoinpideltynä tai hyväksikäytettynä olemiseen. Diskurs-
siin liittyy myös kysymys siitä, miten parisuhdeväkivallan kokija itse sopii uhrin malliin eli sen
kategoriaan liitettyihin stereotyyppisointeihin (Berns 2017, 22; Kanuha 1999, 31). Toiseuttavassa
puhetavassa kaikista selviten esiintyikin kuvauksia siitä, kuinka parisuhdeväkivallan kokemista
ei ole nähty itselle todennäköisenä ennen kuin se onkin osunut omalle kohdalle. Sosiaaliin

ongelmiin puuttuminen lähteekin usein kartoituksesta, jonka kautta määritellään ja luokitellaan sitä, ketkä nähdään uhreina (Berns 2017, 22). Parisuhdeväkivallasta luodut toiseuttavaa kuvaa luovat odotukset ja mallit tulivatkin esiin hämmennyksen, järkytyksen ja käsittämättömyyden sanoittamisella. Toiseuttava puhetapa kuvastaa myös Goffmanin (1990, 31) stigman ajatusta siitä, kuinka yksilön näennäisen sekä todellisen identiteetin välillä saattaa olla eroavaisuuksia. Puhetavassa korostuikin se, että yksilö saattaa kokea ja nähdä itsensä eri tavalla kuin, miten yhteiskunta häntä leimaa tiettyyn kategoriaan kuuluvaksi, koska hän ei itse identifioitu tähän hänelle asetettuun kategoriaan. Määrittelyssä korostui se, että itseä ei identifioitu tyypilliseen tarinaan tai uhriututeen, mikä tulee esille seuraavissa katkelmissa:

Hän oli jo nuorena päättänyt, ettei kukaan tulisi alistamaan häntä. Jos mies löisi, hän pamauttaisi samalla mitalla takaisin ja pakkaisi laukkunsa. Välittömästi.

En pysty millään järjellä selittämään, miksi menin takaisin, vaikka henki melkein lähti, [Nimi] sanoo nyt.

Toiseuttava diskurssi kuvasti hyvin vallan ja diskurssien yhteen kietoutuvaa luonnetta, koska toiseuttavan merkityksen kautta uhriutta saatettiin legitimoida ja ylläpitää jonain poikkeavana ja näin alempiarvoisena sekä stigmatisoivana. Toiseuttamista ja siihen kytkeytyviä stereotyyppiä oli joistain puhetavoista myös vaikeaa tunnistaa, koska se saattoi kietoutua kielenkäytössä myös esimerkiksi alisteisessa asemassa olevan naisen kauniiseen kuvailuun ja ylistämiseen. Toiseuttavaa kuvausta tuottava puhetapa kuvasti hyvin sitä, että diskurssit saattavat olla myös ristiriitoja tuottavia (Jokinen ym. 2016, 48–49), mikä tulee esille esimerkiksi seuraavassa uhrin kuvailussa, jossa uhrin ylistäminen tehdään heikompaa uhrinmallia toiseuttamalla:

[Nimi] olemus uhkuu voimaa ja päättäväisyyttä, mutta myös lämpöä ja empatiaa. Mietin, miksi kukaan voi haluta satuttaa tällaista ihmistä.

Lisäksi toiseuttavaan puhetapaan yhdistyi merkityksenantoa siihen, että parisuhdeväkivalta olisi harvinaisempaa ja huomattavasti poikkeavampaa kuin, mitä se todellisuudessa onkaan, jolloin sen kautta myös sanallistettiin sitä, miksi uhrien uskotaan olevan helposti tunnistettavissa esimerkiksi ulkoisten piirteiden tai tiettyjen ominaisuuksien kautta. Puhetavoista välittyvät stereotypiat loivat tämän diskurssin kautta parisuhdeväkivallasta ja sen uhreista toiseuttavaa kuvaa, joka korosti kokemuksellisuuden poikkeavaa luonnetta. Parisuhdeväkivalta saadaan

toiseuttamisen puhettavassa asettumaan näkymättömiin ja marginaaliin, jolloin uhri saattaa joutua sivuutetuksi tai tapahtuma tunnistamatta (Keskinen 2008, 312). Tämän puhettavan kautta välittyi parisuhdeväkivallan vaikea määrittäminen sen kautta, että se saatetaan nähdä vain yksittäisinä tekoina eikä laajempaa sosiaalisena ongelmana. Tämä ongelmaa vähättelevä ja tunnustamisen vaikeutta sanoittava ulottuvuus tulee esiin seuraavissa aineisto katkelmissa:

Kokemus on voinut olla, että poliisi kuittaa tapahtuneen parisuhdekärhämänä, eikä tilanteen todellinen vakavuus tule ilmi.

-- Jos olen joskus aloittanut keskustelun omista kokemuksistani, asiakas on voinut kertoa menneisyydestään. Kukaan ei ole kuitenkaan koskaan ottanut esille, että väkivaltaa olisi nykyisessä suhteessa.

5.4 Vastapuheen diskurssi

Viimeisen diskurssin nimesin vastapuheeksi, koska sen kautta ilmennettiin stigmaa vastustavaa puhetapaa eli sen kautta käytiin kamppailua stigmatisoiduksi tulemisesta (Juhila 2004, 32). Toiseuttavaa kuvaa tuottavasta diskurssista vastapuheen diskurssi erosi siinä, että kun toiseuttavassa puheessa tuotettiin poikkeavaa kuvaa uhreista, pyritään vastapuheen diskurssin kautta selittämään niitä keinoja, joilla estämään parisuhdeväkivallan kokijana erottautuminen ja poikkeamisen vaikutukset varsinkin negatiivisessa mielessä. Vastapuhe kuvastikin Goffmanin (1990, 17) kuvausta siitä, kuinka stigmatisoiduilla on tyypillistä pyrkiä näyttäytymään normaaleina ja todistamaan muille, että he ovat niin kuin kaikki muutkin. Goffman (1990, 19–21) erotti stigmaan suhtautumisen tavoiksi muun muassa poikkeavuuden ja häpeän piilottelun tai vaihtoehtoisesti niiden kääntämisen eduksi. Nämä molemmat keinot ilmenevät vastapuheessa. Vastapuhe jakautui kahtia siten, että stigmaa mahdollisesti paljastavien merkkien piilottelun sanoittamisen kuvailu sijoittui aikaan ennen kuin parisuhdeväkivalta oli tullut ilmi, kun taas uusien tulkintojen tuottaminen sijoittui parisuhdeväkivallan paljastumisen jälkeiseen aikaan.

Vastapuhetta tuottavassa diskurssissa ilmeni puhetapoja, joihin kytkeytyi parisuhdeväkivallan luonteen ymmärtäminen usein salattuna ja peiteltyinä. Kun toiseuttavaa uhriuden kuvaa tuottava puhetapa vaikeuttaa identifioitumista uhriksi, vastapuheen diskurssissa leiman olemassaolo sen sijaan usein tiedostetaan, mutta sen vaikutuksia koitetaan häivyttää esimerkiksi ongelmasta vaikenemalla, peittelemällä tai perustelemalla sitä, miksi ei eroa muista ja kuinka ei ole

tyypillinen uhri. Tämä poikkeavana paljastumisen vältteleminen ei perustu siihen, että yksilö pitäisi tätä toiseuden kuvausta luontaisesti huonompana tai aliarvostetumpana tietynlaisten ominaisuuksien tai kokemusten takia vaan stigman kieltäminen tai välttely voi olla vain tapa helpottaa muiden asettamaa stigmatisointia (Kanuha 1999, 41). Vastapuheessa näyttäytyi siis negatiivisten sosiaalisten reaktioiden pelko. Pelkoa sanoitettiin kuvailemalla epäsuoraa avun hakemista, jossa apua ongelmiin haetaan kertomatta todellista syytä avun hakemiselle. Tietojen peittäminen ja valehtelu ilmenivät vastapuheessa siis merkityksellistävänä pyrkimyksenä suojella itseään yhteiskunnallisia ennakkoluuloja vastaan (Kennedy & Prock 2018, 520; Kanuha 1999, 40). Odotetun stigman läsnäolo ja pelko näyttäytyi puhetoissa valehtelun, selittelyn ja piilottelun kuvailuna, mikä tuli esiin seuraavissa katkelmissa:

Minusta tuli todella hyvä pitämään kulisseeja yllä. Toisaalta jatkuva väkivalta, syyllistäminen ja haukkuminen veivät häneltä voimat.

Uhri selitti vammojaan kertomalla, että oli kaatunut ja osunut autoon.

Minua hävetti ihan hirveästi, että minua kohdellaan näin. Kodin ulkopuolella esitin iloista ja itsevarmaa, ettei kukaan huomaisi mitään.

Tämä diskurssi sisälsi stigman välttelyn ja normaalisin läpimenemistä merkityksellistävää puhetta eli yritystä todistaa, että on kokemuksistaan huolimatta ”normaali” (Goffman 1990, 17). Näistä puhetoista nousi esiin Goffmanin esittämiä mekanismeja, joilla leimautumisen ilmi tulemistä koitettiin välttämää tai uhriuteen koitettiin vastapuheen keinoin luoda uusia merkityksiä. Tämän diskurssin kautta luotiin myös tietynlaista selviytymistarinaa niin ongelman kanssa kuin myös sitten, kun se on tullut julkisesti paljastetuksi. Tähän diskurssiin linkittyi vahvasti tietynlaiset toiminnat, joilta uhreilta odotettiin leiman tai ongelman eroon pääsemiseksi. Uhriuden määritelmään ja toiseutetun asemaan määrittelemisen vastustaminen vastasivat myös kansainvälisessä tutkimuksessa tehtyyn havaintoon siitä, että moni parisuhdeväkivaltaa kokenut haluaa määrittää itsensä uhriuden sijaan esimerkiksi selviytyjäksi (Berns 2017, 22). Stigmaan liittyy itseään koskevien tietojen hallinta ja salailu, koska niiden paljastumiseen liittyy oletus häpäistyksi tulemisesta (Goffman 1990, 58). Sen lisäksi, että häpeää voidaan hallita vastapuheessa puhumattomuuden tai vaikenemisen kautta, yhdistyi vastapuheeseen myös vastakkainen toiminnan keino. Vastapuheen toisena puolena oli Goffmaninkin (1990, 124–125)

esittämä päätelmä siitä, että stigmatoiduille on usein häpeän voittamiseksi tärkeää tulla sinuiksi oman tilanteensa kanssa, mikä tulee esille seuraavissa lainauksissa:

[Nimi] mukaan väkivallanteot saavat voimansa hiljaisuudesta, Siksi tärkeintä on rikkoa hiljaisuus ja kerätä avuksi ihmisiä, jotka ovat valmiita kuuntelemaan.

Ennen juoksin karkuun ja yritin olla näkymätön. Nyt olenkin hyvin näkyvästi esillä eikä pelota tai ahdistaa ollenkaan. Olen todella positiivisesti yllättynyt.

Vastapuheessa uhrin leimasta koitetaan irrottautua selviytymistarinoiden sanoittamisen kautta, joten kun toiseuttavan diskurssin kautta parisuhdeväkivallan kokijan voi olla vaikeaa identifioitua toiseuttavaan kuvaukseen on vastapuheen perimmäisenä tarkoituksena pyrkiä rikkomaan tätä toiseuttavaa kuvausta. Uhriin käsitteenä liitetään yhteiskunnassamme usein ominaisuuksia kuten alhainen itsetunto, passiivisuus ja heikkous, joiden kautta tyypillistä uhriutta määritellään (Berns 2017, 27–28). Vastapuheen diskurssi voitiin paikantaa tällöin esimerkiksi puhetoissa, joiden kautta pyrittiin irrottamaan parisuhdeväkivallan kokijoiden lokeroitumista tähän tyypillisesti heikkona ja passiiviseksi koettuun uhriytyppiin siten, että kykenemättömyyden sijaan tilaa annetaankin rohkeuden kuvailulle. Uhriuteen luodaan siis uudenlaista ymmärrystä ja näin pyritään myös rikkomaan stigmaa sen ympärillä, mikä tulee esille kannustavana ja toiveikkaana puhetapana:

-- Olisi ihanne, että auttaisimme toisiamme ja itseämme rohkeuteen. Rohkeutta voi olla vaikka se, että uskaltaa kertoa kohtaamastaan parisuhdeväkivallasta. Sellainen olisi kaunis, sisukas yhteiskunta, [Nimi] haaveilee.

En uskonut, että selviäisin omillani ja että jalkani kantaisivat. Jos voisin mennä ajassa taaksepäin, ottaisin nuoren itseni kainaloon ja sanoisin, että sinä tulet pärjäämään.

Vastapuheen diskurssi arvotti normaalina olemista poikkeavuuteen nähden, mikä näyttäytyi pyrkimyksenä kuulua normaaliin ryhmään, mikä sulkisi pois mahdollisuuden tulla erottautuneeksi negatiivisessa valossa. Poikkeavaa ja leimaavaa uhriuden kuvaa koitettiin välttää, mikä tulee selkeästi esiin kielenkäytössä normaalina läpimenemisen ja stigmaavien ominaisuuksien piilottelun kuvailujen kautta. Vastapuheen diskurssissa poikkeavaksi määriteltyä parisuhdeväkivallan uhrikuvausta koitettiin siis välttää ja toisaalta siihen koitettiin luoda myös uudenlaisia

merkityksiä. Tämä ”normaalina” läpimenemisen tavoittelu näyttäytyi tietynlaisena tavoitteellisuuden sanoittamisena ja merkityksellistämisenä. Vastapuheen diskurssi tuotti siis erottautumista poikkeavasta leimasta. Tavoitteellista käyttäytymistä tuotiin esiin puheen kautta esimerkiksi kuvailemalla selviytymistarinoita. Diskurssissa leimaan suhtaudutaan myös tiedostaen, mutta siitä koitetaan irrottautua tietynlaisin tavoitteiden kielellistämisen keinoin.

6 Johtopäätökset

Tutkimukseni tavoitteena on ollut selvittää, millainen kuva parisuhdeväkivaltaa kokeneista naisista muodostuu suomalaisissa uutismedioissa stigman näkökulmasta. Uutisartikkeleista tunnistin neljä päädiskurssia, joiden kautta parisuhdeväkivallan ja stigman yhteys ilmeni. Nämä diskurssit tuottivat vastuuttavaa, arvottavaa, toiseuttavaa sekä vastapuheen puhetapaa. Aineistosta tunnistin, miten yhteiskunnalliset väkivallan määritelmät ja niiden kautta parisuhdeväkivaltaan linkittyvät erilaiset stigmat voivat edesauttaa parisuhdeväkivallan ongelman normalisointia kieltämällä ja ulossulkemalla sekä esimerkiksi parisuhdeväkivaltaa kokeneita syyllistämällä, heidän kokemuksiaan vähättelemällä tai muuten uhripositiota häivyttämällä sekä sen kautta leimaamalla. Tulokset osoittivat, kuinka stigmatisointi vaikuttaa parisuhdeväkivallan vaikeaan ilmi tulemiseen ja siihen, että väkivaltaa kokeneiden voi olla vaikeaa itsekkään tunnistaa ja tunnustaa pahoinpitelyä.

Parisuhdeväkivallan kontekstissa stigmatisointi voidaan tulosten osalta nähdä kohdistuvaksi usein Goffmanin toiseen stigman muotoon eli erilaisten ominaisuuksien kuten esimerkiksi heikkouden arvottamiseen. Väkivallan kohteena olleisiin ihmisiin voidaan liittää tietynlaisia uskomuksia, asenteita ja olettamuksia, jotka voivat aiheuttaa sitä, että väkivalta määritellään vaan satunnaisesti poikkeamaksi, mikä häivyttää väkivallan luonnetta todellisena ja läsnä olevana ongelmana. Tulokset osoittivat, että parisuhdeväkivallan stigma saattaa aiheuttaa sitä, että väkivalta määrittyy tavalla tai toisella poikkeavina nähtyjen, itsestä erillään olevien, toisten ongelmana. Tämä havainto on tehty myös aiemmissa parisuhdeväkivaltaa käsittelevissä tutkimuksissa. (Goffman 1990, 14; Husso 2003, 45.)

Lisäksi parisuhdeväkivallan kokemuksellisuus välittyi uutisiin valituissa kuvailuissa melko samanlaisen tarinan kautta. Parisuhdeväkivallasta tuotetut kuvaukset saattavatkin siis pelkistää ja kätkeä sisälleen kokemusten monimuotoisen kirjjon, jolloin eri kokemukset peittyvät helposti esimerkiksi tämän mediassa esitetyn yksipuolisen kuvauksen alle. Parisuhdeväkivaltaa kohdanneita on siis paljon, mutta ilmoittamisen tai avun hakemista estävinä tekijöinä voi häpeän lisäksi olla myös vaikeus määritellä tai tunnistaa ongelmaa, koska väkivaltaa tai itseään ei identifioida yleiseen parisuhdeväkivallan muottiin tai uhrikuvaan. Tämä on myös havaittu aiemmissa parisuhdeväkivallasta tehdyissä tutkimuksissa. (Berns 2017, 7; Husso 2003, 12; Piispa 2008, 106).

Stigmatisointia voi parisuhdeväkivaltaa kokeneita naisia kohtaan olla luomassa myös se, että uutisoinnissakin esille pääsevät parisuhdeväkivallan kokemukset ja niiden kautta luotu kuva leimatuksi joutumisesta ja stigman eri puolista ovat hyvin samankaltaisia selviytymisen kuvauksia. On huomioitavaa, että tutkimuksen ulkopuolelle tästä syystä saattaa jäädä esimerkiksi ne, jotka eivät ole saaneet tarinaansa tai ääntään kuulluksi tai eivät ole esimerkiksi päässeet pois väkivaltaisesta suhteesta. Väkivallan tutkiminen voikin olla haasteellista sen usein herkän luonteen vuoksi. Tutkimuksessanikin tulee ottaa huomioon se, että osa kokemuksista voi olla todella sensitiivisiä ja paljon voi myös jäädä sanomatta. Tässä tulee toisaalta esiin aineistoni rajoitteita, mutta lisäksi se ilmentää myös aiheen piiloutuvan ja herkän luonteen aikaansaamaa vaikutusta, mikä myös osaltaan ilmentää aiheen stigmaattisuutta.

Lisäksi parisuhdeväkivaltaan liittyvä stigma tuli esiin asenteissa, jotka heijastuvat siitä, kuinka parisuhdeväkivallan ongelmaan esitetään usein kysymyksiä kuten, miksi uhri ei vain lähde ja jätä väkivaltaista kumppaniaan. Tämän kysymyksen esittämisen lisäksi lähes yhtä tärkeää on kysyä sitä, mitä merkitystä kysymyksellä itsellään ja siitä saadulla vastauksilla on. Merkittävää onkin pohtia, miksi esitämme kysymyksiä, joihin sisältyy uhrin lähtemistä velvoittava oletus. Juridisesti ja eettisesti kaikenlaista väkivaltaa tarkasteltaessa uhrin toiminnalla, oli se sitten tilanteeseen jäämistä ja lähtemistä, ei pitäisi olla relevanssia. Oikeusjärjestyksen suojelun tulisi päteä yhtä lailla yksityisen kodin piirissä niin kuin muuallakin. (Niemi-Kiesiläinen 2004, 42–44.) Voikin olettaa, että parisuhdeväkivallan erityisyys sen kodin piiriin piiloutuvan luonteen sekä uhria syyllistävän ulottuvuuden kautta ovat luomassa stigmatisointia.

Lisäksi diskurssit linkittyivät stigmaan vahvasti haavoittuvuuden kautta, joten parisuhdeväkivallan stigmaavan luonteen voi katsoa olevan yhteydessä siihen, miten haavoittuvuus nähdään yhteiskunnassamme. Goffmanin (1990, 152–153) mukaan stigma liittyykin jonkin piirteen ja sitä tarkastelevan ja siihen selityksiä muodostavan yleisön väliseen suhteeseen. Tämän voisi parisuhdeväkivallan kontekstissa ymmärtää siten, että jos emme yhteiskunnassa arvottaisi haavoittuvuutta ihmisen oman vastuun ja riskitietoisuuden kautta tai jos emme luonnehtisi parisuhdeväkivaltaa yksityiseksi ongelmaksi, ei se paljastuessaan myöskään aiheuttaisi leimaantumista joksikin häpeälliseksi. Parisuhdeväkivalta ei voisi aiheuttaa itsessään häpeää, jos yhteiskuntamme normistoon ja oletuksiin ei olisi juurtunut tietynlaisia vaatimuksia ja normaaleina pidettyjä odotuksia, joiden kautta uhriutta, väkivaltaa, naiseutta sekä parisuhteita ymmärretään ja arvotetaan. Väkivallan historiaa ja asenteita sitä kohtaan onkin siis tärkeää tiedostaa ja tutkia, koska niillä voi olla vahvaa vaikutusta siihen, miten väkivallasta selviytymistä ja

kokemuksellisuutta kuvataan sekä miten haavoittuvuutta torjutaan (Ronkainen & Näre 2008, 12). Tästä herää myös kysymys siitä, miten haavoittuvuutta ylipäättään arvioidaan laajemmin yhteiskunnassamme ja miksi sen torjuminen on niin tärkeää juuri yksilötasolla. Jatkotutkiminen tästä aiheesta olisi tärkeää, koska niin kauan kuin arvostamme yksilöä, joka mieluummin särkee kuin tulee särjetyksi, tulemme ylläpitäneeksi kulttuurissamme haitallista ristiriitaa, jonka kautta väkivallan häpeä siirtyy uhrin kannettavaksi (Ronkainen 1999, 149).

Joitain puhetapoja oli analyysissä vaikeaa erottaa eri diskurssien kesken, mikä vaikuttaa myös tutkimusten tulosten arviointiin ja luotettavuuteen. Stigman näkökulmasta eri diskurssit ja puhutavat ovat siis paljon myös päällekkäisiä, mitä varmasti selittää myös stigman abstrakti luonne sekä se, ettei diskurssianalyysia voi ymmärtää täysin selvärajaisena menetelmänä, koska diskursseissa monet käsitteet ovat usein myös rinnakkaisia ja päällekkäisiä (Jokinen ym. 2016, 25). Myöskin stigmatisoinnin mekanismit ovat todella monitahoisia ja rinnakkaisia, joten tulokset olivat sen suhteen myös odotettuja ja ymmärrettäviä. Tutkimus osoitti aiheen laajuuden, minkä takia myös diskurssit parisuhdeväkivaltaa kohtaan ovat stigman näkökulmasta vaikeita täysin erottaa toisistaan.

On myös tärkeää tiedostaa se, että parisuhteissa tapahtuva väkivalta ongelmana on luonteeltaan sukupuolittunutta, joten sen muodot, käytännöt ja merkitykset vaihtelevat tekijöiden ja kokijoiden sukupuolten mukaan (Bildjuschkin ym. 2020, 7). Ongelman sukupuolittuneen luonteen ja aineiston rajauksen johdosta sukupuolen läsnäololla on varmasti myös vaikutuksia tuloksiin, vaikka käytetty teoria ei suoraan kytkeydy sukupuolieroihin. Tutkielmani tarkastelee parisuhdeväkivaltaa nimenomaan naisuhrien stigmatisoinnin näkökulmasta, minkä takia sen ei voi katsoa käsittelevän kaikkia parisuhdeväkivallan uhreja. Väkivallan kokeminen, parisuhdeväkivallan piirteet ja seuraukset sisältävät siis eroja kokijoittain (Husso 2003, 16). Vertaileva tutkimus kokijoiden stigman eroista voisi olla myös mielekästä, koska jokaisella väkivallan kokijalla ja tekijällä on erilainen tarinansa eli sosiaalisia konteksteja, jossa parisuhdeväkivaltaa tapahtuu, on lukemattomia. Jotta väkivallan uhrit voivat päästä yli syyllistämisen ja käsittämättömäksi leimautumisen aiheuttamista häpeän tunteistaan on todella keskeistä, että ympäröivä yhteiskunta oikeudellisesti ja yleisen asenneilmapiirin kautta tuomitsee tapahtuneen (Lidman 2011, 274). Tästä syystä stigman seurauksista ja vaikutuksista tehty jatkotutkimus voisi luoda merkityksellistä tietoa sekä avata parisuhdeväkivallan oikeudellisia haasteita ja sitä, millä tavoilla stigmatisointi mahdollisesti tulee esille esimerkiksi viranomaisten sekä oikeusjärjestelmän ta-
hoilla.

7 Lähteet

Berns, Nancy (2017) *Framing the Victim. Domestic Violence Media and Social Problems*. London & New York: Routledge.

Bildjuschkin, Katariina & Ewalds, Helena & Hietämäki, Johanna & Kettunen, Hanna & Koivula, Tanja & Mäkelä, Jukka & Nipuli, Suvi & October, Martta & Peltonen, Joonas & Siukola, Reetta (2020) *Väkivaltakäsitteiden sanasto. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen työpaperi 1/2020*. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-211-6>.

FRA (2014) EU:n laajuinen tutkimus naisiin kohdistuvasta väkivallasta: Tutkimustulokset lyhyesti. Publications Office. <https://data.europa.eu/doi/10.2811/60844>.

Goffman, Erving (1990) *Stigma. Notes on the management of spoiled identity*. Original American edition. London: Penguin.

Husso, Marita (2003) *Parisuhdeväkivalta. Lyötyjen aika ja tila*. Tampere: Vastapaino.

Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (2016) *Diskurssianalyysi. Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö*. Tampere: Vastapaino.

Juhila, Kirsi (2004) *Leimattu identiteetti ja vastapuhe*. Teoksessa Arto Jokinen, Laura Huttunen & Anna Kulmala (toim.) *Puhua vastaan ja vaieta. Neuvottelu kulttuurista marginaaleista*. Helsinki: Gaudeamus, 20–32.

Julkisen sanan neuvosto (2013) *Journalistien ohjeet ja liite*. https://www.jsn.fi/journalistin_ohjeet/. Viitattu 3.4.2022.

Kanuha, Valli Kalei (1999) *The Social Process of "Passing" to Manage Stigma. Acts of Internalized Oppression or Acts of Resistance*. *The Journal of Sociology & social welfare* 26:4, 27–46. <https://scholarworks.wmich.edu/jssw/vol26/iss4/3>.

Kattila, Anniina (2017) *Parisuhdeväkivaltaa kokeneet naiset avun hakijoina*. Teoksessa Johanna Niemi, Heini Kainulainen & Päivi Honkatukia (toim.) *Sukupuolistunut väkivalta. Oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma*, Tampere: Vastapaino, 89–103.

Kennedy, Angie C. & Prock, Kristen A. (2018) “I Still Feel Like I Am Not Normal”. *A Review of the Role of Stigma and Stigmatization Among Female Survivors of Child Sexual Abuse, Sexual Assault, and Intimate Partner Violence*. *TRAUMA, VIOLENCE & ABUSE* 19:5, 512–527. DOI: 10.1177/1524838016673601.

Keskinen, Suvi (2008) *Näkyvissä ja näkymättömissä*. Teoksessa Sari Näre & Suvi Ronkainen (toim.) *Paljastettu intiimi. Sukupuolistuneen väkivallan dynamiikka*. Tampere: Juvenes Print, 311–343.

Kunnallisanan kehittämissäätiö (2019) *Yle ja STT luotettavimmat uutisoijat*. <https://kaks.fi/uutiset/yle-ja-stt-luotettavimmat-uutisoijat/>. Viitattu: 6.4.2022.

Lidman, Satu (2011) *Häpeä. Nöyryyttämisen ja häpeän jäljillä*. Jyväskylä: Atena.

Lidman, Satu (2015) *Väkivaltakulttuurin perintö. Sukupuoli, asenteet ja historia*. Helsinki: Gaudeamus.

Link, Bruce & Phelan, Jo (2013) Stigma Power. *Social Science & Medicine* 103, 24–32. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2013.07.035>.

McCleary-Sills, Jennifer & Namy, Sophie & Nyomi, Joyce & Rweyemamu, Datus & Salvatore, Adrophina & Steven, Estrer (2016) Stigma, shame and women's limited agency in help-seeking for intimate partner violence. *Global Public Health* 11:1–2, 224–235. <http://dx.doi.org/10.1080/17441692.2015.1047391>.

MediaAuditFinland (2021) KMT 2021 Lehtien lukijamäärät. Tilasto 13.10.2021. <https://mediaauditfinland.fi/wp-content/uploads/2021/10/KMT-2021-lukijamaarat-liite.pdf>. Viitattu: 6.4.2022.

Niemi-Kiesiläinen, Johanna (2004) *Rikosprosessi ja parisuhdeväkivalta*. Helsinki: Alma Talent Oy.

Näre, Sari (2005) *Julkisuudesta ja intimitteetistä*. Helsinki: Kirjapaja Oy.

Overstreet, Nicole. M. & Quinn, Diane M. (2013) The Intimate Partner Violence Stigmatization Model and Barriers to Help Seeking. *BASIC AND APPLIED SOCIAL PSYCHOLOGY* 35, 109–122. DOI: 10.1080/01973533.2012.746599.

Piispa, Minna (2008) Väkivallan muodot heteroseksuaalisissa parisuhteissa. Teoksessa Sari Näre & Suvi Ronkainen (toim.) *Paljastettu intiimi. Sukupuolistuneen väkivallan dynamiikka*. Tampere: Juvenes Print, 106–128.

Pynnönen, Anu (2013) *Diskurssianalyysi. Tapa tutkia, tulkita ja olla kriittinen*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-5471-0>.

Ronkainen, Suvi (1999) Subjektius, häpeä ja syyllisyys parisuhdeväkivallan elementteinä. Teoksessa Sari Näre (toim.) *Tunteiden sosiologiaa 1. Elämyksiä ja läheisyyttä*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 131–154.

Ronkainen, Suvi & Näre, Sari (2008) *Intiimin haavoittava valta*. Teoksessa Sari Näre & Suvi Ronkainen (toim.) *Paljastettu intiimi. Sukupuolistuneen väkivallan dynamiikka*. Tampere: Juvenes Print, 7–40.

THL (2022) *Lähisuhdeväkivalta*. <https://thl.fi/fi/web/vakivalta/vakivallan-muodot/lahisuhdevakivalta>. Viitattu 3.4.2022.

Tilastokeskus (2021) Tietoon tulleet alaikäisiin kohdistuneet perheväkivaltatapaukset vähenivät 14 prosenttia. Rikos- ja pakkokeinotilasto 2020. http://www.stat.fi/til/rpk/2020/15/rpk_2020_15_2021-06-01_tie_001_fi.html. Viitattu 3.4.2022.

8 Liitteet

Liite 1. Tutkimusaineisto taulukoituna.

Media	Kirjoittaja(t)	Uutisartikkelin otsikko	Julkaistu (Luettu)	Linkki
Yle	Ami Assulin	Parisuhdeväkivaltaa kokenut nainen: Jos lapsi joutuu näkemään, kun oma isä yrittää tappaa äidin, niin eihän sellaista koskaan voi unohtaa.	24.2.2020 (Luettu 2.3.2022)	https://yle.fi/uutiset/3-11218562
Yle	Emma Hinkula	Kun Päivi Kilpinen ei halunnut mennä kotiin, hän oksensi parkkipaikalla ja häpesi – vasta silloin hän tajusi tarvitseansa apua vuosia kestäneeseen väkivaltaan	25.11.2021 (Luettu 2.3.2022)	https://yle.fi/uutiset/3-12201623
Yle	Tiina Karppi & Reeta Cremin	"Jos en olisi silloin lähtenyt, en välttämättä olisi tässä" – Tanja eli 10 vuotta väkivaltaisessa suhteessa, eikä poliisi-kaan osannut tarjota apua	26.9.2021 (Luettu 2.3.2022)	https://yle.fi/uutiset/3-12095048
Yle	Satu Krautsuk	Miehensä hakkaama ja raiskaama Tytti Ripatin tarina murtaa muureja – sai kymmenet saman kokeneet naiset astumaan esiin omilla kasvoillaan	28.5.2018 (Luettu 2.3.2022)	https://yle.fi/uutiset/3-10226793
Yle	Päivi Puukka	Väkivalta parisuhteessa ei tule yllätyksenä – se on jotain muuta kuin nyrkki nakkikiskan jonossa	7.5.2017 (Luettu 2.3.2022)	https://yle.fi/uutiset/3-9594943
Iltalehti	Risto Kunnas	Pariskunta peitteli toistuvaa väkivaltaa – naisen mustelmat selitettiin rajulla seksillä	30.8.2021 (Luettu 2.3.2022)	https://www.iltalehti.fi/kotimaa/a/a1bdefca-b068-4df1-abc3-803a8f83e10c
Iltalehti	Solmu Salminen	Avovaimo näytteli kuollutta selviytyäkseen hakkaamisesta – ei uskaltanut kertoa lääkärille, seuraava pahoinpitely oli vielä vakavampi	14.10.2020 (Luettu 2.3.2022)	https://www.iltalehti.fi/kotimaa/a/3e9f4807-d7e5-4d28-a4a1-58ab55b37d7b
Ilta-Sanomat	Marika Lehto	Mari oli seurustellut miehensä kanssa muutaman kuukauden, kun ensimmäinen kammottava merkki tuli: ”Olisi pitänyt erota”	6.6.2020 (Luettu 2.3.2022)	https://www.is.fi/kotimaa/art-2000006527375.html